

عین اللہ علی اللہ

شاکر لک ادب

علم تحصیل ایتکان زمانده شاگردلر ایچون کرک اولغان
نرسه لر (ادب لر) بیان ایدلمشدر.

- اثر -

رضاء الدین بن فخر الدین

اورنبورغ

علم اخلاق دن بشنچی جزء

بیشنچی طبع

قران ده

ناشری :

ملک

ملک

۱۳۲۶ - ۱۹۰۸

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

علم

علم، دنیا و آخرتده اوزینه فائدهسی ویا که ضرری اوله چق نرسه لر نی بیلمک، دیمکدر. علم انسانلرغه خاص اولغان بر صفتدر. علمدن باشته صفتلر، مثلا باتورلق (بهادرلق) جوماردلق، شفقت ایتوچیلک کبیلر بعض وقتده باشته حیوانلرده هم تابولور.

علم ایستمک، بنده لر اوستونده اولوغ بورچدر. الله تعالی حضرتلری «بیامگان شیرگزنی، بیلگان کیمسه لردن او گرنیگز!» دیه بیورمشدر. هم «بیلگان کیمسه لر ایله بیامگان کیمسه لر، بر درجه ده اوله آلورلرمی؟ اولمازلر!» دیمشدر. اوشنداق رسول اکرم افندمز (محمد صلی الله علیه وسلم) دن اوشبو حدیث شریفلر روایت ایدلمشدر: (۱) هر مسلمان ایچون علم ایستمک فرضدر. (۲) علم تحصیل ایدوچیلردن رضا اولوب، فرشته لر، قناتلرینی ایندروب طورلر. (۳) علم یولینه کرگان کیمسه نی الله تعالی جنت یولینه کرگزر. (۴) الله تعالی حضرتی، فرشته لر، بر کوك اهلی حتی که اویالرنده اولغان فرشته لر، صوده اولغان بالقلر، علم او گرتوچیکه رحمت هم دعا قیلورلر. (۵) علم ایسترگه دیه اونندن چتغان کیمسه، قایتوب کرگانچه الله تعالی یولنده حساب ایدلنور. (۶) قیامت کوننده پیغمبرلر، آندن صوگ عالملر، آندن صوگ شهیدلر شفاعت قیلورلر. (۷) آز علم کوب عبادتنن خیرلودر. (۸) علم ایستگان وقتده وفات اولغان کیمسه، پیغمبرلردن گنه توبان اولغانی حالده الله تعالی حضرتینه یولتور. (۹) عالملر، پیغمبرلرنگ وارثلریدر.

بونلردن باشته حدیثلر هم کوبدر. ایمدی یول باشچیمز بولغان

حرمتلو پیغمبر من حضرت تلمری، اوشبو روشده، مدح ایتکان نرسه نی
ایستمکنز هم بورچ هم الوغ بحت وسعادتمز گه ده سبب اولور.
حضرت علی (رضی الله عنه) «الله تعالی دشمنلرغه مالنی و بزگه
علمنی بولوب ویردی؛ لکن بز تابوشلی چندق؛ آنگ ایچون
مال بتدکی حالده علم آرتمقده در» دیمشدر.

عبدالله بن مسعود (رضی الله عنه) حضرت تلمری، علم ایستاو چیلرنی
کورر ایسه «مرحبا! حکمت چیشمه لری! قارانغولق شه علمری! ایسکی
کیوملی یاگا کوکللیلر! هر قبیله نگ چاچکه لری!!...» دیور ایمش.
حضرت علی (رضی الله عنه) علم نگ مرتبه سی الوغ ایدکی
اشبوندن معلومدر: هر کمده کوبمی آزمی علم دعواسی اوله در، علمی
بار دیگانندن شادانه در، نادان دیگاننی ایشدر گه رضا اولمایدر «دیمشدر.
امام شعبی حضرتاری: «همدانندن بر فتمیر کشی اولدیغم
حالده حجاج حضورینه کردم، علم سببندن، بای هم سید اولدیغم حالده
حضورندن چقدم» دیمشدر. چونکه عامده کامل ایدکینی بیلگان
صوگ حجاج کوب وظیفه لر تعیین ایتمشدر.

علمی کیمسه وفات اولدیغی حالده اسمی همیشه قاله در. عالم
قبرده یاتسه لرده ترکلدر؛ اما نادانلر؛ یر اوستنده یورسه لرده
اولکلدر. علمک تتوالغه سبب، تتوالق، دنیا و آخرتده بختلو
اولمغه سببدر. علمک، انسان ایچون مبارک برزیتدر، و هر بر
فضیلتنگ گوزلیدر. علم، هر آورلندن قوتولورغه سببیدر.
علمک بتمای طورغان خزینه در. علم دنیا صوقرلغندن، آخرت
عذابندن خلاص قیلوچی نوردر. علم اولاقده ایبداش، غربتده
سرداش، دوستلر حضورنده زینت، دشمنلرغه قارشو اوتکن
قورالدر. علم تحصیل ایتکان کیمسه نگ مقصودلری، اوزینه
قارشو کلوب کوتمکده اولور. علم، الوغ منصبدرکه، اوشبو
منصب میسر اولغان صوگ، انساننگ باشته منصبغه احتیاجی اولماز،

علمی اولغان کشیگه الوغ و کوچوک ایشکلر جمله سی آچق اولور.
علم ایله شریعت حکملری بیلنور، الله تعالی گه اطاعت هم عبادت
قیلنور. علم ایله حلال هم حرام بیلنور، انسانلرنگ قیمتلری آرتور.
اوشبونگ ایچون علمنی اخلاص و محبت ایله ایستمک تیوشلی
اولور. لکن علمنی تحصیل ایدوچیلر ایچون بر قدر وظیفه لر
واردرکه، رعایه سی لازمدر. یولنچه یورلاماکنده مقصودغه یتشمک
مشکل اولدیغی کبی، وظیفه لرنی رعایه ایدلنماز ایسه علم تحصیل ایتمک
مشکل اولور، یا که تحصیل ایدلامای قالور. مذکور وظیفه لر حقنده،
بز اوشبو رساله ده هم بحث ایده چکمز.

برنجی وظیفه

(درس و اوقو ترتیبی)

علم اوقومقده اوزینگ ترتیبی ایله اوقومق تیوشایدور. یعنی
کرکلردن مقدم بیک کرکلرنی، و کرکمازلردن الک کرکلرنی اوگرنورگه
کریک اوله در. بیک کرکلر ایسه فرضلر، آندن صوگ واجبلر، و آندن
صوگ ستلردر.

فرضلردن، اوزینگ باشینه الک کلگانلرنی یا که الک کیله چکلرنی
(بو ایسه فرض عین اولور) بیلوب حاضرلنوب طورمق تیوشلی اولور.
مثلا بالغ اولدیسه بنده گه ایمان و اعتقاد و آندن صوگ نماز و طهارت
هم غسل علملرینی بیلمک فرضدر، اگرده شهر رمضان یتسه روزه
عامینی، اوشنداق بای اولسه زکات هم حج علملرینی بیلمک فرض اولور.
سودا ایله شغللنورگه کرشسه اول وقتده سودانگ شریعت قاشنده
اولغان حکملرینی بیلمک کرکدر. اوشنداق باشقه برار کسب ایله شغللنسه،
شول نرسه ننگ هم شریعتجه اولغان علملرینی ایستمک تیوشلی اولور.
امام محمد بن حسن (رحمه الله تعالی) حضرتلری، "زهده لک
طوغروسنده کتاب تصنیف ایتسه گچی!" دیدکلمرینه قارشو "سودا حقنده
شریعت حکملرینی بیان ایدوب کتاب تصنیف ایتدم" دیه جوابو یرمشدر.

و بوجوابيله، زهدلك، تقوالق معامله لرده شريعت بيورغانچه اولمقدن باشقه نرسه دگل، ايدكنى بيلدر مشدر.

اوشنداق بالغ اولغان كيمسه لر ننگ جمله سينه اخلاق علمينى بيلمك لازمدر، مثلا توكل، توبه، صبر، رضا، خوف، رجا، تواضع عفت هم بونلر ننگ ضدلرينى بيلمك تيوشليدر. چونكه بونرسه لر ايله (فرض عين اولديغى سببلى) عمل ايتمك بنده اوستنده بور چدر. اگرده علملرى بيلنماز ايسه اول وقتده بونلر ايله عمل قيلمق ممكن اولماز.

فرض كفايه لرنى او گر نيمك هم فرض كفايه در. بعض وقتلرده، بعض كيمسه لر گه گنه كر كلى اولغان شيلر، مثلا جنازه نماز لرى كى فرض كفايه در. لكن شهرده يا كه قريه ده بو كى فرض كفايه لرنى بيلو چى و يا كه قيلو چى اولماز ايسه، اول چاغنده فرض عين گه ايلانوب، شول اورنده اولوب، واقعه نى بيلگان كيمسه لر، جمله سى گناهللى اولورلر. اوشبو سببدن فرض عين لرنى او گر انگان صو گنده كيچكم ساي، فرض كفايه لرنى بيلمك هم تيوشلى اولور.

اوزينگ سلامتلكينى صاقلامق (حفظ صحت) روشلرينى و عمللرينى او گر نيمك مستحيدر، لكن بعض عالمر، بونى هم فرض كفايه ديمشدر. رسول اكرم افندمز (صلى الله عليه وسلم) ننگ دوا استعمال ايتديكى معلومدر (*).

الحاصل علم بيك كوب. اما عمر بيك قسقه و آز اولغانلى. ايچون بيك كر كلر صو گنده كر كلرنى تحصيل ايتمك، همده ممكن قدر بولنچه غنه بورر گه تيوشلى اوله در. مثلا فرض عين اولغان اعتقادات علمى سلف اصولنچه او قولغانده صبي بالالر، عمر لرنده مكتب و مدرسه كورمگان عواملر و خاتون قز لر آكلارلق درجه ده يكلدر.

اوشنداق اصحاب كرام و سافلر عادتينه قاراغانده اعتقادلر ننگ دليللرى ايله بيلمك مشكل دگلدر. چونكه بونلر قاشنده اعتقادلر ننگ دليللى قرآن

ایله حدیث اولوب، شونلردن اوتمازلر ایدی. حالبوکه قرآن و ستنده اولغان اعتقادات دلیللری بیک آچیق، آزغنه اولسهده صرف ونحو بیلدن شاگردلر (*). آکلاراقی درجهده یئکندر. اعتقاداتی بیلگان صوگ رسول اکرم و صحابه لردن میراث اولوب قالغان، باشقه علملر تحصیل ایدلنور. خصوصاً رسول الله (صلی الله علیه وسلم) ننگ سیرنی (طوغانندن باشلاب اولگان کونینه قدر اولغان احوالینی، نسل و نسبلرینی، خلیفه لرینی و اسلام حقنده اولغان خدمت لرینی) او قومق تیوشلیدر. بو علم ایسه بردن اسلام محبتینی اورناشدرغان ایچون و ایکنچی دن شاگردلرنگ ذهنلرینی آچوب نور لاندردیغی ایچون، محض فائدهدر. سیر علمی بیلگان کیسه کوکلنده، اوزی هیچ سیرمزدن رسول اکرم پیغمبرمزننگ، الله تعالی ننگ حق رسول ایدکی تمام هم محکم اورناشور. بوندن صوگ، اوزینگ باشته، دین کرکلرینی، آندن صوگ دنیا کرکلرینی (مثلاً حساب، جغرافیا کبی) جمله سینی، وقت وزمانی ایله او قور، او گرنور.

ایکنچی وظیفه (نیت)

علم تحصیل ایتمکده اولغان کشی نیتنی درستلمک و یا که درستارگه طرشمق تیوشلیدر. نیت، کوکل ایچنده اولغان فکر (اوی) دیمکدر. علم بولنده یورگان، درس خانه لرگه کرگان شاگرد ایچون او شبو نیتنی درستلمک، الوغ بختدن اولور. رسول اکرم افندمز (صلی الله علیه وسلم) «عمللرنگ ثوابلری، نیت برابرینه یعنی نیتکه کوره اولور» دیمشدر. ودخی «کوب عمل اولور، دنیا عمل صورتنده کورلسهده. ایزگو نیت سببندن آخرت عملندن حساب

(* درست ترجمه لری ایله مکتب شاگردلری و ابتدائی صنفلر

ایدلنور، و کوب عمل اولور، آخرت عملی صورتنده کورلسه ده
بوزق نیت سببندن دنیا عملندن حساب ایدلنور بیورمشدر.
نیتلری درست کیمسه لرنگ عمل دفترلری، کوب عبادت
والوغ عملر ایله طولی اولور.

اوشبو سبب ایچون، اوقومقم و عام تحصیل ایتکم ایله طشم ایچم
نور لانسون ایدی، بر قدر اولسه ده نادانلغم کیموسه ایدی، اوشنداق
باشقه لرغه خصوصاً قوم و قبیله مه و اسلام قارنداشار مه او گرتسه م ایدی،
رسول اکرم (صلی الله علیه و سلام) ننگ مبارک یولینه و شریعتینه
خدمت ایتسه م ایدی، الله تعالی حضرتی ویرگان عقل و سلامتک
نعتلرینه علم سببلی شکر ایده بلسه م ایدی، الله تعالی حضرتی رضا
اولوردای اعتقاد و عملر اوزرنده دنیادن او توب، افندمز رسول اکرم
(صلی الله علیه و سلم) ننگ شفاعتینه لایق اولسه م ایدی؛ دیه نیت ایتک
(چن کو گلدن فکر لمک) هر بر شاگرد ایچون تیوشلی اولور. بوننگ
حاصلی ایسه، الله تعالی حضرتینگ رضالقینی تابسه م ایدی دیمکگه قایتور.
چونکه الله تعالی ننگ رضالقی نیت ایدلمگان علم، فائده سز
علمدر. فائده سز علم ایسه ضائع بر نرسه در. رسول اکرم افندمز
(صلی الله علیه و سلام) فائده سز عامدن کوب مرتبه صغنمشدر.

علم سببلی الوغ و حرمتلی کشی اولوبده، خلق آراسنده قدرم
بلند اولسون، سوزمده یورسون، وشول سببلی دین یولنده خدمت
ایتسه م ایدی، دیه نیت ایتک هم درست دیمشدر.

علم تحصیل ایتمکن اصل مقصود ایسه، بیلوب عمل ایتمکدر.
عمل قیلورغه سبب اولمغان علم ایله، فائده آلورغه ممکن اولمغان
خزینه ایکسی بر درجه ده در. حتی که عملسز علم، الله تعالی حضورنده
بنده ننگ اوز ضررینه دلیل اولور دیمشدر.

لکن نیتنی درستلای آلمایمن دیه؛ علم یولندن چقمق و تحصیلدن
توقتامق ده درست دگلددر. بلکه اوقومق، کرک نیت درست اولسون،
کرک درست اولماسون، مطلقاً تیوشلیددر. اگرده «حاضرده نیتی درستلای

آلام ايسه ده، بلکه کيله چکده الله تعالى حضرت تينگ مر حمتی اولور، دوستلرم " ديگان فکر، کوکينه توشه باشلار ايسه، عين نيت درستلمک اولور. خبر لرده " بر کيمسه گرچه بوزق نيت ايله علم تحصيل ايتکان اولسه ده، بر حاصل اولغان صوگ، بو کيمسه نيت نيتيني، علم اوزی درستلر " ديگان سوز کلمشدر. الوغ عالم لرنگ بریسی اولغان مجاهد حضرتلری " علم ایتگان وقتمزده، آیتورک یخشی نیتمز یوق ایدی، الله تعالى حضرتلری صوگندن نیت درستلمکنی میسر ایدی " دیمشدر، اوشنداق سفیان ثوری حضرتلری " علمنی الله تعالى دن باشقه ایچون تحصيل ایتکان ایدک، لکن علم بزنی بو نیتمزده قویمادی، بلکه بن الله تعالى دن باشقه ایچون اولورغه رضا اولما یمن، ديه بزنی اوزیته ايارتدی (نیت درستلندی دیمکنی اراده قيله در) "... دیمشدر.

بو کبی اشلر، اولگی زمان کشیلرینه، یا که بیک آز کیمسه ارگه گنه اولسه اولور، ديه اوز اوزینی کیمستورگه دلیل یوقدر. بلکه اولگی زمانده اولغان کبی حاضرگی زمانده هم اولور. الک حالمزده نیتمز بوزق ایدی ده صوگره درستلندی دیوچیلر آز اولسه ده سو یا مگانلری یا که سو یلسه لرده، سوزلری بزگه یتشما ی قالغانلری بلکه صانسر کو بدر، کرک اول زمانده اولسون، کرک صوگ زمانده اولسون، الله تعالى حضرت تينگ رحمتندن امیدسز طور مق الوغ گناهدر. چونکه آننگ رحمت ایشکلری آچق، و مرحمت قویاشاری هر اورنغه و هر کم اوستینه توشمکده در.

بو سوز لردن مقصود ايسه، تحصيل وقتنده نیت درستلنوی ایچون اجتهاد ایتک، تا گاه درستلنمز ايسه قاچان اولسه ده بر درستلنونی امید ایدوب همیشه غیرت و محبت ايله اوقومق، اوگرنمک تیوش ایدکنی بلدرمکدر. بوزق نیت ايله نادانلقنی قارشو قویار ایساگ، نادانلقنگ ضرری کوب مرتبه لر ايله آرتق و کوچلی ایدکی ظاهر اولور. عقلی کیمسه لر: ایکی ضرر اوچرار ايسه، بیگلرگینی اختیار ایدرگه تیوشلی اولور، دیمشدر.

اوچونچى وظيفه

(استاذ اختيار ايتمك)

شاگردلر ايچون استاذ اختيار ايتكان وقتده . تقوى (ديندار) ياشليك، كوركام خلقلى، پاك نسللى، يوشق سوزلى، صبرلى، تيران علملى، مرحمتلى، طمعسىز، شفقتلى استاذنى تابارغه طرشرغه تيوشلى. اگرده بو كى كيمسه تابولماز ايسه، تابولغان مقدارى هم ياراب طورر. كشينگ اوزندن مقدم استاذىنى صورارلر واستاذينه قاراب هم معامله قىلورلر. ابو حنيفه (رحمه الله تعالى) حضرتلرى كوب فكر (اوى) سوكنده، استاذلق ايچون حماد حضرتلرىنى اختيار ايتمشدر. "حمادنگ علمى كوب ايدى، اوزى حلیم، وقارلى هم صبرلى كشى ايدى، شونگ ايچون استاذ ايدوب حضورنده دايمچىلق قىلدمده علمندن هم الوشمى آلم" ديمشدر.

بو قاروده ديدكمز روشچه كامل استاذغه طوغرى كلمك ميسر اولور ايسه؛ آنى حرمتلى طومتق وهر اشنده آكا كيكاش قياوب وانگ اختيارينه قاراب معامله قىلمق تيوشلى اولور. خصوصا درس وكتابلرنى اختيار ايتمكده، انگ فكر نچه اولمق لازمدر. انگ ايچون تجربه اهلى اولغان استاذلر، هر علمنگ لايقى اولغان شاگردنى وهر شاگرد ايچون موافق اولغان علمنى بيلورلر. محمد بن اسمعيل البخارى حضرتلرى، علم تحصيل ايدر ايچون، محمد بن حسن (رحمه الله تعالى) حضورينه كلوب نماز مسئلهسنى تكرار قىلورغه باشلا دىغنده "سنگ طبيعتك، حديث علمينه موافق كورله در" ديه حديث عالمبرى حضورينه يبارمشدر. اوشبو سبب ايچون امام بخارى حضرتلرى، حديث علمنده، برنچى مرتبهده كامل امام اولمشدر.

عالملرنگ جملهسنى ده حرمتلو طومتق لازم ايسهده، استاذنگ حقى دخى باشقه لردن آرتقدر. شونگ ايچون استاذنى عزتلو بيلمك وحرمتىنى

کامل صافلامق تیوشلیدر. حضرت علی (رضی الله عنه) «بن، علم او گرتکان کشینگ قولیدر من. ایترسه بنی صاتسون، ایترسه خدمت ایترسون، ایترسه آزاد ایترسون!» دیمشدر.

آتا ایله آنا، مشقت یورتی اولغان بودنیباغه کیلورگه سبیچی اولدقلری حالده استاذ سعادت یورطی اولغان او جماخغه واررغه سبب اولمقدهدر. اوشبو حکمت ایچون استاذ حقی آتا ایله آنا حتمندن آرتق هم مقدم دیمشدر.

استاذ ایچون یاشر وون و اشکارهده دعا ایتمک تیوشلیدر. ابوحنیفه (رحمه الله تعالی) حضرت تلی «حماد و فات اولغاندن بو کونگه قدر، او قوغان نماز لرم سوکنده حماد ایچون، آتام ایله آنام ایچون، اوزمندن او قوغان شاگردلرم ایچون، دعا قیلمای قالمام» دیمشدر.

شاگرد اولغان کیمسه، استاذینگ غیبتینی سو یلاماز، کشی سویلر ایسه رضا اولماز، برچیت که کیدر، ضرورت اولمغانده آلدندن یورماز، اورنینه اوطورماز، اذندن باشقه حضورنده سویله شماز، عرف و عادتلرگه خلاف روشده ایشکلرینی تارتماز، آچوندن قورقور، گناه اولمغان اشلرده قوشقانی بیینه کتورر، بالالرینی و جمله یاقین و دوستلرینی حرمتلر و الو غلار. ابوحنیفه (رحمه الله تعالی) حضرت تلی «حمادنی حرمتلریم سببندن آنگ خانه سی (یورتی) طرفینه آباقلر منی اوزاتمادم» دیمشدر.

شاگرد اولغان کیمسه، ممکن اولغان صورتده استاذینگ خدمتینی ایدر. قاضی فخرالدین حضرت تلی، الوغ عالملرنگ برسی ایدی، کندیسنی شول زماننگ سلطانی هم حرمت قیلور ایدی. اوشبو درجه لرینی استاذ منی حرمت ایدوب، تابدم، استاذم ابوزید الدبوسینگ آشین پیروه در ایدم و باشته خدمتلرینی هم قبله در ایدم» دیمشدر. بخاراده الوغ عالملردن برسی مسجدده شاگردلرینه درس ویردکنده بعض ساعتده آباق اوزرینه طورر ایش. شاگردلری طرفندن بو حالگه تعجب ایدلرکنی بلوب «استاذمنگ صبی بالاسی، اوزینگ ایدداش لر یله اویناب یوردکنده گاه و قتده مسجد یانینه کیله لر، شرل بالانی کوردکنده

استاذنی الوغلاب آباق اوزرینه طورام " دیه سببینی بیان ایتمشدر.
سدیدالدین الشیرازی، اسمو بر عالم ذات؛ او غام علم اهلی اولسه
ایدی دیگران کیمسه، علم و فضل اهللرینه حرمت ایتسون؛ غریب
و مسافرلر گه شفقت و مرحمت کوسترسون؛ بو کبی کیمسه ننگ اوغلی
عالم اولور. اگرده اوغلی عالم اولماز ایسه اوغاینگ اوغلی عالم
اولور، دیمشدر.

حضرت عبدالله بن عباس (رضی الله عنهما) عالم صحابه لر دن
برسی اولدیغی حالد، زید بن ثابت حضرت تارینگ آتینگ تزگینی
طوتوب طورر ایش. همده "رسول اکرم، الوغلمزغه بوروشده
خدمت کوسترر گه بیورر ایدی" دیمشدر.

بیلمگان شیرنی (دین اسلامده کرکلو اولغانارنی)، او گرتوچی
کیمسه، ایستر الوغ، ایستر کچکنه اولسون؛ ایستر فقیر، ایستر
بای، اولسون او گرنمک تیوشایدرد. بو خصوصده عارلنمک درست
اولماز. لکن استاذ قبلور ایچون یوقاروده دیدکمز چه صاف کوکالی
ریاسز، دعواسز، تحمللی، تقوا کیمسه نی تابارغه طرشمق تیوشلیدرد.
بخاراغه او قور ایچون وارمئده اولغان بر شاگرد، سمرقند
شهرنده بر حکیم حضورینه کروبو، اوزینگ متصودی حقنده مشورت
(کیکاش) ایتمشدر. حکیم ایسه بو شاگردکه: بخاراغه وارغان ساعت
ایله درس باشلامق موافق اولماز؛ چونکه تیزلکده بر کیمسه نی
استاذ ایتساگ، احتمالکه اول کیمسه ننگ خلقی و فعلی سکا او شامازده،
آنی قویارغه مجبور اولورسگ، استاذ اولغان کیمسه نی ایسه تاشلامق
کوب وقتده علمدن الوشسز قالورغه سبب اوله در، بلکه بر ایکی
آی مقداری طوروب، فکر و عقل اهللرینه مشورت ایدوب، شوننگ
صوکنده استاذنی اختیار ایدوگ بیک مناسب اولور" دیه گوزل
کیکاش ویرمشدر.

عقللی کیمسه لر "طیبکنی رنجتور ایساگ شفا تابا آمازسگ،
استاذکنی رنجتور ایسه گ، نادان قالورسگ" دیمشدر.

دور تڄي وظيفه

(شريك اختيار ايتمڪ)

شاگردلر ايچون، سبقلرنده اجتهادلي، گوزل خلقلي، بيلگان ايله عمل ايدوچي، ادب و انصافلي، شريكلرني اختيار ايدوب، يالقاو، كوب سويلاوچي، كشي آراسيني بوزوچي يمان اشلرگه اوگرتوچي. كشيدين كولوچي كبي بوزق خلقلي شريكلردن بيك يراق اولورغه تيوشلي، شاگردلرنگ آله و ارمقلرنده يا كه آرتده قالمقلرنده، شريكلرنگ الوغ اثرى وار ايدكي معلومدر.

بخشي واجتهادلي شريكلر و ايبداشلرني اختيار ايتمڪ، شاگردلر ايچون سبقدش و صنفدش اولمق طوغرو سینه غنه خاص اولماي، بلكه هر وقتده، لازم و كركلي بر قاعدهدر. چونكه بر كيمسهنگ نه كبي فعلده و نه كبي خلقده ايدكيني بيلورگه قصد ايداسه، ايتك اول، اول كيمسهنگ اوزيني صورماي، بلكه كيم ايله ايبداش و يولداش ايدكي تفتيش ايدلنهدر. اگرده يولداشي بخشي اولور ايسه بو كيمسهنگ هم يخشيلغى ايله؛ يمان اولور ايسه، بونگ هم يمانلغى ايله حكم ايدلنور.

حكاييت ايدلنور: بر قدر خلقلر، مسافر اولوب بر شهرگه كلدكلرنده، شهر خلقينه "شهرگزنگ يخشيلري كيملرده، اوصاللري كيملر ايدكيني ايكي كونده بيلوب تمام ايتدك، آنك ايچون اوز آرامزده اولغان يخشيلر ايله اوصاللر اوزمزگه معلوم ايدى. بونلرنگ هر برى سزنگ شهرگز خلقندن دوستلر يا صاديلر، البته بزنگ يخشيلرمنزنگ دوستلري بخشي، و اوصاللرمنزنگ دوستلري ده اوزلري كباك اوصاللر اولسه كرك "ديمشيلر.

ايمدى، اش بويله اولديغنده، بن اوزم بخشي اولغانم صوگ، ايبداشم يمانلغندن نه ضرر اولور؟! .. ديمك يا گلش و تيوشسز سوزدر.

یمان یولداس تيمرچی اودی مثالنده در بروقتده اوچقونی
توشوب کیومکنی یاندر.

احمق شریکرننگ یمانقلری قدر، یغوشلی و ضررلی نرسه دنیا
یوقدر. عقلی کیمسه لر "احمقننگ یولداشلغینه صبر ایتکان کشی هم
احمقدر" دیمش لر. مالک بن دینار حضرتلری یاننده، برات وارلغنی
کورگان کیمسه لر، بو خصوصده اوزندن صورمش لر. بونلرغه جوابنده
"بوات دگل، یمان یولداس احمق اییاداشدن یخشیراق اییاداش" دیمش لر.
کوب سوپلاوچی شریک لر هم عمر آشاوچیلر، وقت اسراف
قیلوچیلر در. بولمه دن بولمه گه، کشیدن کشی گه یوروب سوز سویلاب
یور وچیلر، مکتب و شاگردلر ایچون، کوك قضاسی، یر بلاسی اولور.
بوندا ی شاگردلرننگ ضرری جمله علم تحصیل اییوچیلر گه ایر شه در.
کوب سوپلاوچیلر نی، سلفلر برده سومازلر ایدی. اعمش
حضرتلری "بزشوندای قوملر نی کوردك که، آیلرایله کورشمای طور دقلری
حالده، اوچراشورلر ایدی (حالكز نیچوك؟ یخشی) ایله سوزلری بتار
ایدی، اما مال کرك اولسه، شول ساعت ایله یارم دولتلرینی بولوب
ویرمکدن هیچ قورقمازلر ایدی؛ اما بو کونده اولغان قوملر نی کوره مز؛ بر
کون طور بغنه اوچراشدقلری حالده، حتی تاوقلر یینگ ایسانلکلرینه قدر
صوراشه لر، ناگاه آرالرنده مال حاجت اولمق مسئله سی چقسه، بر اورلق
ویرر گه قوللرندن کلمه ایدر" دیمش لر. الله تعالی، اعمش حضرتلرینه رحمت
ایتسون! اگرده بزنگ بوزمانمزی کورسه ایدی، نه ایتور ایدی ایکان?...
یالقاو ایله شریک اولغان کیمسه هم اوزینگ مقصودینه ایرشودن
محروم قالور. ابوبکر الخوارزمی حضرتلری "هیچ وقتده یالقاولرغه
یولداش اولمه! آنگ ایچون کوب یخشی کیمسه لر اولور، یولداشلر یینگ
بوزوقلغی سببلی یمان اولور لر. احمق کشینگ احمققی، عقلی و فہملی
کیمسه گه تیز اولور (آشور)، اودلی کومر نی کلگه صالسک شول ساعت

ایله سونه در. " معناسنده بر شعر سو یلمشدر، هیچ شبهه یو قدر که، دید کلری غایت طو غریدر.

اگرده الله تعالی، یخشی و فهمی، هم تقوا و اطاعتلی شریکلر و صنفداشلر نصیب ایدر ایسه، بونی الوغ بخت دیب بیلورگه تیوشلی. هم بوندای سبقداشلر نی استاذ و معلملر رو شننده حرمتلرگه و خاطرلرینی صافلارغه تیوشلی. هر بر مساماننگ حالنی رعایت ایتمک ایله شریعت بیور سهده، بو کبی سبقداشلر نی جمله کشیدن آرتقی کوروب، هر وقتده خیر دعا و کورکام معامله ایله اولمق لازمدر.

برنجی و وظیفه

(فراعت، تجرد - طنچلق)

علم ایچون تجرد ایتمک یعنی ممکن قدر دنیا مشتتارندن بو شانمق تیوشلی اوله در. طوغان اوسکان برلر، دوست خوبشدر، کوب و قتده کوکلنی مشتتلندر گانلری ایچون، بونلردن کیسلوب یراق اورنلرغه کیتمک، هنم کوب قایتوب کیلوب یورمازسزلك، فائده لیدر؛ اوشبو سبب ایچون شاگرد وقتده خاتون آلمق هم مناسب دگلدنر.

بنده لرده ایکی کوکل اولمادیغی سببلی، بوروشده دنیاغه تعلقلمق (باغلانمق) ننگ علم تحصیل ایتمک ایچون الوغ ضرری وار ایدکی معلومدر. "اوزکنی بتونلای تابشرمای طوروب، علم، سگسا اوزندن بر آرنی اولسه ده ویرماز" دیمشدر.

کوکلنی تورلی اورنلرده یورتمک، علم طوغروسنده اولمغان شیلر ایله کوب مشغول اولمق، اونودم تعلقنی پیدا ایتدکی ایچون بوندای حاللر، شاگرد ایچون فائده سزدر.

علم تحصیل ایتمک ایچون یراق اورنلرغه سفر ایلمک وغر بتچیلکلر نی اختیار ایتمک سنت عملردن دیمشدر. امام شعبی حضر تلری "بر کیمسه مشرقدن مغرب که سفر ایتسه، اوشبو اوزون سفرنده شریعت مسئله لرندن

برگه مسئله‌نی بیلوب کیلسه‌ده، بو کیسه‌نگ سفری ضائع اولمش
دیورگه بنم قدر تمدن کلمایدن دیمشدر.

آلتنجی وظیفه

(اجتهاد = طرشمق)

علم تحصیل ایدوچی شاگرد بیک اجتهادلی (طرشوچیان)
اولمتی لازمدن. اجتهاددن باشته دنیا مالی‌ده تابولمایدن. ایمی آخرت
مالی‌ده هم دنیا مالی‌ده اولغان علم، اجتهاددن باشته نیچوک تابلور...؟
اجتهادلی کیسه‌لر، مرادلرینه ایرشورلر. بیکلی ایشدر اجتهاد
ایدوچیلرگه آچلور، دیمشدر.

ابو یوسف حضرتلری «او غلم وفات اولدی. قبر قازوتوب
جهازلاب کوموب یورسام، ابو حنیفه‌نگ مجلسندن قالورمن دیه
قورقوب، او غلمنی جهازلاب کومک خدمتینی بر کیسه‌گه تابشردم
اوزم ابو حنیفه‌نگ درس مجلسینه کیتدم» دیمشدر. شاگردلر ایچون
ابو یوسف حضرتلرینگ اوشبو غیرت واجتهادی کوچرگیچ و عبرت
اولورغه یاراسه کرک.

علم تحصیل ایدر ایچون شاگرد اجتهادی، استاذ اجتهادی، آتا
ویا که تربیه ایدوچینگ اجتهادی ضروردن. اوشبو اوچ اجتهاد
برگه جیولسه، بر تورلی یمش اولمای قالماز.

اجتهادلی شاگردلر، کیچه‌لرده هم عادتدن آرتق یقولامازلر.
چونکه اوزی یقولان کشینگ بختی‌ده یقولار ایش. یورغان
آستونده یاتوب علم امید ایتکان کیسه، چاچمگان برنده ایکن امید
ایدوچی قییلندن، عمرینی صرف بوش فکر ایله اوزدرغان اولور.
کیچه‌ده عادتچه‌گنه یقولان کشینگ کوندزده کوکلی حوش و هر
اشنده راحت ایله اولور. «بو علمنی نیچوک حاصل ایتدگ؟» دیه
صوروچیلرغه، الوغ حکیملردن برسی «کیچه‌لرده یاندروب بتورگان
مایلم، ایچکان صولردن آرتق اولدی» دیه جواب ویرمشدر.

اجتهاد ديمك، شاگرد اوزينگ عقل و فكرينه، اوشنداق تن و اعضالرينه ضرر كيتورماز صورتده يخشينغه نظام ايله طرشمق، ديمكدر. بو تقدیرچه اوزینی حسته ایدر روش ايله او قومق، اجتهاد دگل بلکه اوزینی خراب ایتمك و عدالتسزلك اولور. حالبوکه بزنگ اسلام شریعتی، هر وقتده عدالتده اولمق ايله بیورمشدر.

رسول اکرم افندمز (صلی الله علیه وسلم) حضرتلری «بو اسلام دینی، محکم اولغان بر دیندر، آنده عدالت اوزرنده حرکت ايله گز! اوزگزگه دشمن کوسترر درجه گه ایرشدر و ب نفسگزگه عذاب قیامه گز! آنک ایچون آرغان (عاجز قالغان) حالنده یوررگه استگان کشی مقصودینه ده بته آلمان، آنلانغان آتینی ده سلامت قالدرماز» دیمشدر. وایکنچی بر حدیث شریفده «نفسگ آنلانغان آتکدر، آکا هر وقتده شفقتلی اول!» دیمشدر. رسول اکرم افندمز (صلی الله علیه وسلم) نگ اوشبو سوزلری هر وقتده قاعده اولچاو اولورغه تیوشلیدر. بلکه اجتهاد ديمك یوقاروده دیدکمز چه نظام ايله تحصیل ایتمك، تکرار، فهم، سوأل، استفاده، شکر ایتمك ديمك اولور.

کوکلنده یخشی اورناشوب قالسون ایچون، درسلرنی قات، قات (تکرار) او قومق هم تیوشلی اوله در. مقدم زمان عالمیری درسلرنی تکرار ایتدرمك حقنده بیک اعتبارلی اولورلر ایدی. حتی که بو کونگی سبقنی تکرار ایتدرمك ايله قالمای، اوتکان کون سبقلرینی هم بر قاعده بوینچه تکرار قیلدرلر ایدی. زرنوجی حضرتلری اوتکان سبقنی بیش مرتبه، آندن اولگیسنی دورت مرتبه، آندن اولگیسنی ایک مرتبه، آندن اولگیسنی بر مرتبه تکرار ایتمکنی عادت قیلورغه تیوش» دیمشدر.

سبقلر، نه قدر تکرار ایدلسه ده فهم اولنه از ایسه فائده سز قالور؛ شول سببدن، درسلرنی فهملرگه طرشمق تیوشلیدر. آز درس، فهم ايله کوب اولور، بو کونگی درس یخشی فهم ایدلنور ایسه ایرته گی درسلردن

کوب نر سه لر، اوز اوزلگندن بیلنور اولگی عالم لر . ایکی حرفنی حفظ ایتمک (یادغه آلمق) ایکی یوک کتابنی ایتمکدن یخشیراق؛ اما ایکی حرفنی فهم ایتمک ایکی یوک کتابنی حفظ ایتمکدن فائده لیراق . دیورلر ایمش، اوشبونگ ایچون اوزینه ویرلیکان سقبنی تکرار ایتمک و فهماب قویمق برنجی درجده لازم اش اولور .

بیلمگان و یا که شبهه سی قالغان اورنلری اولسه، استاذ و معلمردن، خواجه و خلفه لردن، یا که اوزینگ شریک و صنفداش لرندن و باشقه بیلو چیلردن صوروب (سؤال ایدوب) آکلاتمق تیوشلی اولور . بویله ایتمک علمنگ اورناشوب . محکم اولوب قالوینه سبب ایدکی تجربه ایله معلوم اولمشدر . اوشنداق اوزی بیلگانلرنی ایکنچی بر بیلگانلر گه اوگرتمک، آراده هیچ بر بیلگانلری اولمادیغی خالد، دخی بر گه بر گه جیلشوب تکرار ایتمک، سویله شمک (مذاکره ایتمک) بیک فائده لی اشدر . صورغانلردن یاشر مک، صور مقدن عارلنمک، شاگردلر ایچون الوغ عیبدر « بو علمنی نیچوک تابدگ؟ » دیه صور و چیلرغه، ابو یوسف حضرتاری « قزغانمادم اوگرتدم، عارلنمادم صوردم » دیمشدر . اوشنداق بوروشده صور و چیلرغه . ابن عباس (رضی الله عنه) حضرتلری « کوب صور و چی تیل، کوب فهم ایدو چی کوکل ایله تابدم » دیه جواب ویرمشدر . امام خلیل حضرتلری هم « علمک بیکلی اولغان خزینه، آنگ آچقچی ایسه صور مقدر » دیمشدر .

لکن مذاکره دیمک، باقه لر مثالنده شاو لاشمق، ایشا کلر روشنده آقر شیق، ایسر کلر قبیلندن جراحی تلی سوزلر سویلشمک، قوللرنی بوتامق دن عبارت دگلدر . عقلی کیمسه بوندای حاللر گه هیچ بروقتده تنزل ایتماز . بلکه مذاکره دیه، غایتده ادب و تربیه اوزرنده هر کیم اوزینگ کوکلند، اولغان فکرنی ایرکنلب، آچیق ایدوب، سویلمک که، بر کیمسه سویلمگان وقتده هیچ کم قاتشمای قرآن شریف دکلار روشنده دکلاب طور مقغه، سوکندن آرادن بر کوب بلو چیسپی جمله کشینگ سوزلرنی جیوب

ارادن، درست و طوغریسنی تابقغه ایتولنه در. بونده ایسه نه شاولارغه حاجت وار، ونه قچقررغه یول بار!!.. اگرده مجلسدن بونگ کبی ادبزرک اش ظاهر اولور ایسه، اول مجلسدن یراق طور مق لازم اولور. چونکه بو کبی مجلسنگ صوگی دشمنلقدن باشقه نرسه اولماز.

بیلگان نرسه لر ایچون، کوتارلمای (تکبرلنمای)، بلکه الله تعالی حضرتینگ رحمتی سببلی نصیب اولدی، دیه بیلور گه، و طاقت یتکانچه الله تعالی حضرتینه شکر قیلورغه تیوشلی اولور. ابو حنیفه حضرتلری « نیندای گنه نرسه بیلدم ایسه، شادلنوب، الله تعالی گه حمد و ثنا قیلور ایدم، شونگ برکاتده بو عامنی تابدم » دیور ایمش. شاگردلرنگ الله تعالی حضرتینه کوب شکر ایدوچان اولمقلری، اوشنداق تحصیل ایتکان علملرندن اوزلری هم قوم و ملتاری ایچون فائده اولسون ایدی دیه دعاعه عادت ایتمکلری، آغان علملرینگ فائده لو اوله چغینه بر سونچلی علامت اولور.

علملکنگ یخشی صاقلانوی ایچون، هر وقتده یاننده کتابلر و دفترلر حاضر اولورغه حاجتلی اولور. شونگ ایچون اجتهادلی شاگردلر، نیچوک اولسه ده، اوز کتابلرندن اوقورغه و اوقوغان کتابلرینی اوز ملکارنده بولندررغه غیرت قیلورلر. کشی کتابندن اوقومق بیک مناسب دگلدلر. کتاب جیمق، اوزی اوقوغان کتابلرینی یخشی صاقلامق، علمگه محبتلی اولمقغه دلیلدر. امام محمد حضرتلری، اول حالنده الوغ بایاردن برسی ایدی، او چیوز جان وکیل هم خادماری گه اولنور ایدی. اوشبوزور بایلغنی علم بولنده صرف ایدوب تمام ایتمشدر. اوشنداق اجتهادلی شاگردلر، هر وقتده و هر کیمدن آز اولسه ده استفاده ایتمک آرزوسنده اولنورلر. تامچی تامچی کول اولور، دید کلرینه موافق آزالاب جیولغان علم، صوگرراق، کوب اولور. ابو حنیفه حضرتلری حماد حضورینه فته اوقورغه واردیغنده استاذی اولغان حضرت حماد « هر کون اوچ مسئلهنی بیلور ایسه گ یارار. آندن آرتدرمه! » دیه بیورمش ایمش.

استادی امر ایسکانچہ ہر کون اوچ گنہ مسئلہ بیلوب، اخیرندہ ابو حنیفہ حضرتاری، زمانہ سندہ برنجی عالمردن اولمشدر. آز اولسونده بیاسون دیورلر. "قزو یورگان آرر، آقرون یورگان وارر" مشهور برسوزدر. علم وفضل اہلی ایله تانشمق، وآنلر ننگ مجلسلرندہ اولمق، الوغ غیمتدر. سلفلردن بر معتبر ذات "کوب عالمردنی کورگان ایدم، لکن استفادہ ایدرکہ قلم یتمدی" دیہ قایغروب سویلر ایمش.

و دخی بو کوندہ بیلورگہ تیوشلی سبقتنی ایرتہ گہ قالدرماسسزلق تحصیلنگ الوغ شرطلردن برسیدر. چونکہ ہر کون ایچون اوزینہ خاص درس و شغل اولور. بو کون شغلی ایرتہ گہ قالور ایسہ، اش کوب جیلوب ذہن تار الوغہ سبب اولور، اولگی زماننگ شاگردلری بو کوننگ درس لرینی ایرتہ گہ قالدرمقنی ہیچ درست کورمازلر، بلکہ ممکن اولور ایسہ ایرتہ گی کون درس لرینی بو کون بیلورگہ طرشورلر ایدی.

یدنچی و وظیفہ

(علمنی حرمتلو طومتق)

علم تحصیل ایدوچی شاگرد، علم گہ بیک محبت قویار، ہم آننگ بیک حرمتلو برکمال ایدکینی آکلار، شوننگ ایچون کوچی یتکان قدرنچہ حرمتلی ایدوب طوتار. "برسوزنی بیکنچی مرتبہ ایشدوندہ اولگی مرتبہ ایشدوی کبی رغبت و اخلاص ایله دکلامغان کشی علم اہلی دگلدر" دیمشدر. مالک بن انس حضرتلری، درس وقتلرندہ، علمنی الوغلامق نیتیلہ طہارت آلور، صقالینی تارار، اورنندہ تزلنوب اوطورر و صوکرہ درس باشلار ایدی. رسول اکرم افندمز (صلی اللہ علیہ وسلم) حرمتنی صافلاب داوشنی آرتق کوتارماز و ہیچ کیمدن آرتق کوتارتماز ایدی. اوشوننگ ایچون شاگردلرنگ، خصوصاً درس وقتلرندہ، کتاب و کاغذ

طوتقان زمانلرنده طهارت ایله اولمق باش، قول، کیوم سالوم صاف هم پاك اولورغه تیوشلیدر.

استاذ و معلملرنی، کیم اولسه ده اولسون، علم اهلینی و اوزندن کوب بیلوچیلرنی الوغلامق، قرآن شریف و شریعت کتابلرنی، کاغدلرنی حرمتلمک، عامنی حرمتلمکدندر. شمس الائمة الحلوانی حضرتلری « بو عامنی، کتابنی حرمت ایدوم سببلی تابدم؛ هیچ بر وقتده طهارتسز قولیمه کاغد طوتمادم » دیمشدر. شمس الائمة السرخسی، ایچی کیتدکی بر کیچه ده، درس ایله مشغول اولوب اون یدی مرتبه طهارت آلمشدر.

شریعت کتابلری حرمتلو اولغانی ایچون، ضرورت یوق حالده، آنگ اوستینه باشقه نرسه لر قویمق، هم آنگ طرفینه آباق صوزمق، تفسیر، حدیث کبی مبارک کتابلر اوستینه باشقه لرنی قویمق، الحاصل عرف و عادتده، ادببزلک کورلگان نرسه لرنی قیلیمق الوغ عیب حساب ایدلنور.

سمکز نچی و وظیفه

(همت و غیرت)

قوشلر، قنات ایله او چدقلری حالده، انسانلر همت ایله او چارلر. همتسز کیمسه لر کوزینه، کچکنه نرسه لر اولوغ اولوب کورندکده، همتلی کیمسه لرگه، بیک الوغ اشارده کچکنه کورلور. « ایرلرنگ همتی تاو لرنی قوبارر » دیمشدر.

علم یولی، بر مبارک یولدر، لکن بیک مشقتلی و آوردر، شویله اولسه ده او چی سعادت، صوکی کمالت گه باروب توقتامقده در. شوننگ ایچون، بو یولغه کرگان شاگردارده همت ایله شادلق، اجتهاد ایله غیرت، کوچلی و محکم اولنورغه تیوشلیدر. علم لذتی قدر لذت، هیچ کیمده وهیچ اورنده وهیچ وقتده اولنماز، علم یولنده اولغان محنتلر، هر نه قدر کوچلی اولسه ده، بهادر عسکر مثالنده کوکراک ایله قارشو طورغان شاگردلرنگ همتلرینه مقاومت قیله آماز، مغلوب اولور،

امام محمد حضرت تلمری، کیچہ لردہ طارشوب، مسئله بیانگان
صوگ «پادشاه بالالری، بولذندن محروملردر! . . . .» دیورایدی.
ابویوسف حضرت تلمرینگ بیک راحت ولدت ایله علم تکرار ایتکانینی
کورگان بر یاقینی، اوزینگ ایبداشلرینه «علم یولنده دنیاسنی
اونوتدی! حالبوکه بن یخشی بیلامن بیش کوندن بیرلو قارنی
آج! . . . .» دیمشدر. همت بویله اولور، غیرت بویله اولور. . . .

آتا آنا، طوغان اوسکان اورنلرنی قارنداش قبیلهلرنی،
قالدروب یراق اورنلرغه کیدوب تحصیل ایتک، مکتب و مدرسه
نظاملرینه و باشقه محنت و آورلقرغه صبر قیلمق، نفس مرادلرندن اوز
اوزینی صاقلاب طوتمق، جملهسی «همت» در.

برشاگرده همت واجتهاد جیولورایسه، آنگ تحصیل علم
ایدوینه بتون دنیا طرشهده مانع اوله آلماز، همت ایله اجتهادنی
عادت ایتکان شاگردنگ، کیلهچک کونده الوغ بر ذات اوله چغنده
هیچ شبهه ایتمه گز! . . . .

علم تحصیلینه مانع اولغان نرسه فقیرلک دگل همتسزلکدر. همتی
اولغان شاگردلر ایچون بو کونگه قدر، فقیرلک مانع اولمامشدر.
بوندن صوگ هم اولماز.

دنیانگ اگ مشهور ذاتلری، واگ بیوک عالملری، فقیرلک
عالمندن قالقوب چقمشلردر. ابوحنیفه حضرت تلمری، اوزینگ
شاگردی ابویوسفغه «زیرک دگل ایدگ، لکن اجتهاد و همتگ
سبیلی بودرجه گه ایرشدگ» دیمشدر.

ای عزتلوشاگردلر!! . . . «اوقوغانمز یارار. نه قدر طرشساقده
آرتق کشی اولورغه قدر تمز یتماز» دیمک کبی زبون فکرده اولمه گز!
بلکه بلند طبیعتلی، اوتکن همتلی اولوگز! غیرت اولغان صوگ، آرتق
وزور عالم اولمقدن هیچ مانع یوقدر. الله تعالی ننگ سر و حکمتلرینه
عقللر ایرشماز، مرحمتی هم شو نسبتلو الوغدر. بتون دنیاغه درس
یورمکده اولغان واسملری قیامتکه قدر قالغان عالملرنی، سزنگ کبی

شاگردلر آراسندن دنیاغه چقارمشدر. کیله چکده انشاء الله تائریخ ایله آشنا اولورسوز، وشول وقتده بوسوزنگ درست ایدکینی آچیق بیلورسوز. رسول اکرم افندمز (صلی الله علیه وسلم) حضر تلمری «الله تعالی اشلرنگ بلندارینی یاراتادر، توبانلرینی دشمن طوتادر» دیمشدر. رسوامز بویله ایتدکنده، تحصیل وقتنده اوزمزنی کیمستوب، یالقا اولغمزنی پرده لر ایچون تورلی سبیلر کوستروب طور مقمز هیچ درست اولماز.

شیخ جمال الدین حضر تلمرینی مصردن چقاردقارنده، یاننده برتین آقچه سی وبر آشارلق نرسه سی یوق ایدکنی بلوب سویسده اولغان شیعه لر (پرسیانلر)، برقدر آقچه جیوب، پارا خودغه کرو ب «بو آقچه نی هدیه ایتدک، اگرده هدیه مزنی قبول کورمز ایسه کز بورچ ایدوب آلو کز، وحاجت لکز گه صرف ایدکز!..» دیدکلرنده «بو آقچه غه سز لر بندن محتاج راقسز، اوز کزده قالسون، قارچغه هیچ وقتده چیچق اغزندن قورت آماز؛ آرسلان، صوناتا بودن عاجز قالماز» دیمشدر. بو کبی همتلی کیمسه، ایسکی زمانه عالمی اولمای، بلکه حاضرگی زمانمز ایرلرندن ایدی.

اوشنداق عجب همتلی عالمر، بو کونده اسلام مملکتلرنده هم یوق دگلدر. بلکه اوز مملکت مزده هم کو چرگچ اولورلق ذاتلردن ایکی اوچ دانه سینی یخشی بیلمکده مز. اگرده ایستسه ک ایدی اسملرینی ده یازار ایدک. اوشبو سبیلر ایچون، شاگردلک زمانه سینی الوغ غنیمت بیلوب، الله تعالی ننگ چیکسز رحمتلرندن امیدسز اولمای، بر فائده لو کشی اولوب یتشمکنی آرزو قیلوب، کوندن کون غیرت و همتنی آرتدر مق تیوشلی اولور.

علم تحصیل ایتمکدن مانع اولغان نرسه نی همتسز لک دیمش ایدک. همتسز لک ایله یالقا اولق برسوزدر. یالقا اولق ایسه تحصیل وقتنده دگل حتی که باشقه اشلرده ده، مقصوددن محروم اولمقغه سبب اولور. اوشبو ننگ ایچون شاگردلر، یالقا اولمق شریله طورسون، بلکه یالقا اولق کیتوره طورغان سبیلردن (مثلا کوب آشامق، کوب ایچمک کبی اشارنده)

صافلانورلر . يالقاولق ، دنيا و آخرتده خير سز بر نرسه در . الله تعالى اوز فضل و مرحمتي ايله بوندن حفظ ايتسون !

قرمسه لرده اولغان اجتهاد ، بال قورتلرنده اولغان غيرت ايله كسب ، كورلوب طورديغنده ، بلكه بال قورتلرينگ كوچلري ايله بو قدر آدم بالاسي فائده لنوب تركلك ايتدكلرنده ، الله تعالى طرفندن عقل نعمتي ايله مشرف اولغان آدم بالاسي ، اوز جنسدشلرينه آز اولسه ده فائده كيتورماي طورديغي و ياكه فائده كيتورر ايچون طرشماديغي ، قايسي عقلر قاشنده درست كورلور؟! ..

طوقز نچي وظيفه

(تحصيل ننگ موافق و قتلري)

آدم بالاسي ايچون علم تحصيل ايتمك وقتي بيشكدن لحدگه قدردر . يعني هيچ بر وقتده علمدن مستغني اولماز . اوشبوننگ ايچون كوچلي بر ضرورت اولماديغي حالده « اوقوغانم يتار! » ديه علمدن كوكلني آلمق مناسب اولماز . قچانغه قدر علم تحصيل ايده سن؟ ديه صور و چيلرغه عبدالله بن المبارك حضرتلري : « كيم بيلور! بلکم اوزم ايچون فائده سي اوله چق علمني هميشه ايشتكانم بو قدر ، شوني ايشتمك اميديله هميشه تحصيلده اولمقم لازمدر » ديه جواب و برمشدر . حسن بن زياد حضرتلري ده فرق ياشنده ايكان وقتده علم تحصيلينه كرشمشدر .

شويله اولسه ده ، تحصيل ايچون شاگردلك ، ياشلك ، خصوصا صبيلق چاغلري ، اگ مناسب وقتلدر . ياشلكده آلغان علم ، تاشغه قازلغان نقش مثالنده بتماز ، اونودلماز . بو وقتلرني غنيمت بيلورگه تيوشلي ، ياشلك زمانه سي ، عمرده برگنه كيلور . لکن بو عزتلو و قدرلو ساعتلر ، اوزاق طورماز ، كيدر .

اما زمانلر اراسنده تحصيل ايچون موافق اولغانلري كيچهلر و سحر وقتلري ، اوشنداق داوش و كشيردن اولاق اولغان وقتلدر .

اونونچی و وظیفه

(کتاب = یازا بیلمک)

یازا بیلمک الوغ بر هنر اولدیغندن باشقه، شریعت علملرینی
صوکارغه قالدیرغه سبب اولدیغی ایچون، ثوابلی بر عملدر، یازو
اوگرتدکی ایله، الله تعالی حضرتی قرآن شریفده هم منت ایتمشدر.
بعض خبرلرده شهیدلرننگ قانلری، عالملرننگ قارالری، قیامت کوننده
اولچانور. لکن عالملرننگ قارالرینه اولغان ثواب آرتق اولور "دینلمشدر.
اوشبوننگ ایچون شاگرد وقتده خصوصاً صبی وقتده بو هنرنی
بیلورگه تیوشلیدر. باشلاب او قورغه کرشکاچده هر او قوغان حرفنی
یازارغه بیلمک، وهر یازا بیلمگان حرفنی اوقی بیلمک، فائده لیدر. کتابلر
کوچروب یازغانده (اوشنداق با صدرغان وقتده) ایری قلم، ایر
حرف ایله، یخشی کاغذکه، چیتلرینی ایرکن قالدروب یازمق (یا که
با صدرمق)، اوشنداق خط یبرگان وقتده، قسقه سوزلر ایله مقصودنی
آچیق آگلایه بیلمک، یازو عامنده الوغ بر ادب، الوغ بر کمالتدر.
امام خلیل، نازوک یازوچینی کوردکنده: "ای برادر! دنیاده بر آز
اولسه ده عمر بسوررگه امیدگ یوقمی؟!..." دیمشدر. ابوحنیفه
حضرتلری، نچکه یازوچینی کوردکنده: "عمرگ اوزون اولسه
اوکنورسن، وفات اولسه گ رحمت ایشتمازسون!" دیمشدر. اوشنداق
عبدالله بن المبارک حضرتلری "نیندای گنه خطنی کورسه مده، سوزندن
قیاس ایله یازوچیسینگ عقلی نه مرتبه ده ایدکینی آگلادم" دیمشدر.
رسم خطلرنی توزاتمک، عربجه سوزلرننگ مهمله و معجه لرنی آیرمق،
بیک لازمدر. بو زمانه ده گرچه ابن المبارک حضرتلری یوق ایسه ده،
کیم بیلور؟ بلکه الله تعالی ننگ الوغ دنیاسندن باشقه لرن کیلوب چقار.
فرض ایتدک، یازولرنی هیچ کم کورماسون، شول وقتده هم درست
یازلمقی و عرف هم عادتکه موافق اولمقی لازمدر.
کاغذ، قارا، قلم، قارا صداوت، یاکی، قرانداش قلمی، هر وقتده

شاگردنگ اوز یاننده هم اوز ملکی اولورغه تیوشلی . بونر سه لرنی
اوزرنده بولندرماسزلق ، هنر سزلك واحمققدر ؛ اما کشیگه اشانمق
وکشیدن صوراب یورمک، الوغ عیب و خوارقدر . حتی که کیسه ده
قرانداش قلم ایله بر کچکنه دفتر (خاطر دفتری) بولندرمق بیک مناسبدر .
چونکه بعض بر یورگان و قتلرده ، کوکلگه ، گوزل نر سه لرتوشه در .
اگرده شول دقیقه یازوب اشارت ایتماز ایسه گ ، خاطر دن چقه ،
وایکنچی مرتبه کوکلگه کلمای قاله در . اوشنداق مجلسلرده و باشقه
اورنلرده ایشتانگان مرغوب وفائنده لونر سه لرنی ، تیزگنه مدتده مذکور
دفترگه یازمق ممکن اولور . سوگره هر کون کیچ یا که فرصت
اولغان وقتده مذکور دفتر آچلوب ، هر اشارتلق حقنده تیوشلی تفتیشلرنی
ایتمکولازم عمللرنی قیلماق تیوشلی اولور . علمک ایسه بویله آرتور واور چرن
اوشبو سبب ایچون « قلمدن آیرلمه ! خیر ایسه قیامت کونینه
قدر قلم اهلنده در . » ودخی « قولنده دفتر اولغان کشینگ کوکلنده حکمت
طورماز » دینامشدر . ایشتکان علملرنی اونوده من ، دبه شکایت ایتمکان
بر صحابی گه ، رسول اکرم (صلی الله علیه وسام) حضر تلی « اوگ
قولگدن یاردم صوراً ! .. » دیمشدر . یعنی یازوب قوی دیمکنی اراده
قیله در . « یادغه آلغان بر وقتده اوندولور ؛ اما کاغذکه یازغان
یوغالماز » دیمشدر .

یازا بیلمک ، الوغ بر فضیلت اولدیغی کبی استعمال ایده بیلمک
هم الوغ بر هنردر . استعمال ایده بیلمک ایسه ، دنیا ودین حاجتلی
ایچون عملنمک ، دیمکدر اما بر کیمسه نی مسخره ایدوب یازمق ویا که
خورلامق ، افترا و بهتان یولنده قلمنی یورتمک ؛ شریعت قاشنده الوغ
گناه وعیبدر . بواشدر ایسه ، شاگرد چاغنده لازم تربیه نی آلمقدن
محروم قالغان کیمسه لرده کوب اولور .

بر کیمسه نگ ، خلق حضورنده ، یوزینی قزارتمق ، دین وعادت
قاراماقنده ، تربیه سزلك ، یاوز ویمانلق ، حساب ایدلدگی حالده ؛
کاغذلرگه یازوبده آخرت کونینه قدر کیله چک خلقارغه فلش ایتمکنگ ،

به درجه ده بوزق اش ایدکی اوز اوزینه معلوم اولور.
کاغدگه یازمق ایله اش تمام اولور ایسه نه اولسه ده اولور ایدی؛
لکن کل عملرنی، اوشنداق نه قدر اولسه ده جمله یازغانلرنی، بتون
محشر حلقی حضورنده اوقوله چق بر کون واردر. غیبتلری یازلمش،
افترالر ایدلمش کیمسه کیلوب شول ساعتده، الله تعالی حضورنده
دعواسینی قیلور ایسه، نه صاقلارلق بر آدم اولور، ونه قاچاق
بر اورن قابلور!.. اوشبو حکمت ایچون «قیامتده اوقورلق
نرسه لرنی، دنیاده وقتده یازمه!...» دیمشدر. افتراء، بهتان، غنیمت
ومسخره ایدوب یازغان قارالر، شهیدلر قانلری ایله اولچنمای بلکه
شیطانلر عملی ایله اولچانسه کراک.

اون برنچی وظیفه

(مکتب نظاملرینه اطاعت ایتمک)

مکتب و مدرسه لر، اوشنداق شاگردلر حقنده اولغان نظاملر،
زمانه ننگ موافق کوروینه هم کوچلاوینه بنا، عقل اهللری طرفندن
ترتیب ایدلنه در. نظاملر سببندن آز مشقت برابرینه کوب فائده
کورلور، و هر کیمنگ حتی حفظ ایدلنور، علم نیگری هم محکم
قیلنور. اوشبونگ ایچون شاگرد اولغان کیمسه، مکتب نظاملرینه
پادشاهغه اطاعت ایدر درجه ده، اطاعت ایدرگه تیوشلیدر.

کوزدن، پیلگونگان کوندن قالمای مکتبگه حاضر اولمق،
یازده هم کوسترلگان کوندن قالمای تارالمق؛ اوشنداق هر کونده
اولغان درس واستراحت وقتلرینی بیلوب طورمق؛ آشامق ایچمک،
کیمک، صالمق، یقولامق، طورمق، زمانلرینی کوزاتوب، نظام
اوزرنده حرکت ایتمک لازم اولور.

بودنیانگ طور مقی نظام ایله در . پیغمبر لر هم ، دین ایله برابر نظام
بیان ایتمشلردر . اسلام شریعتینگ هر نقطه سنده نظام مذکور اولمشدر .
نظام اولمیه ایدی ، بودنیا بر ساعت یا شامز ایدی . نظام اولماز ، یا که
نظامغه رعایت ایدلماز ایسه ، مکتبلر مکتب اولمای بر خرابات اولور .
اوشبو سببدن ، مکتب نظاملرینه اطاعت ایتمکنی گوزل خلق ،
ثوابلی عمل ، دیب پیامگان کیمسه گه (بالاغه) ، مکتب ایشکندن آباق
آدلاب کرمک درست اولماز .

بال قورتلری ، اوزلرینگ پادشاهلرینه (آنالرینه) جانلرینی
فدا ایدر درجه اطاعت ایدوب یوگردکلری وکون اوزون اوچوب بال
تاشدقلری حالده ، دین و شریعت ، ادب و تربیه ، اوگرنور ایچون حاضر
اولغان شاگردلر ، مکتب نظامینی ، استاذ و باشقه ناظر و مدیرلر امرلرینی
ینگل صانارلر ایسه ، اوزلرینگ علم اهلی اولورغه ، حتی که آدم بالاسی
جمله سندن صانالورغه لیاقتلری یوق ایدکنی اثبات ایتمش اولورلر .
حالبوکه مکتب قاعده لرینه باش بو کمک ، استاذ و معلملر ، تدبیرلرینه
بوی صونوق ، علمنی حرمتلک و معرفت که محبت قومقننگ اثریدر .
اطاعت دیمک ایسه ، کشی کوروندن قورقوب ، یا که برار
تورلی جزاغه اوچرامقندن صاقلانوب ، نظامچه اولمقندن عبارت
اولمای ، بلکه ، بوزلردن هیچ برسی اولمادیغی حالده ، محض مکتب
نظامی اولدیغی ایچون کوکل ایله محبت ایدوب و حرمت قیابوب ،
اجرا ایتمکدن عبارتدر . آدمچیلکده بودر .

اون ایکنچی وظیفه

(نظافت و طهارت)

پاکلک ، سلامت اولمقننگ برنجی درجهده قوتلی سببلرندندر . اسلام
شریعتی هم پاکلک ایله بیورمشدر . پاکلک ، درست نیت ایله اولدیغنده

ثوابی بر عملدر. دنیا ده اگ نجس خلقر. نظافتی مدح ایتمکده لر،
اوز لرندن پچراق بر قومی کورر لر ایسه ایگرانمکده لر در.

علم، بر نور اولدیغی ایچون پا کیزه سزلك ایله مناسبتی یوق
بلکه بر برینه تمام خلا قدر. طاش یا قده اولغان نظافت و نجسلکنگ
کوکل گه الوغ اثری وارد در. بونی ایسه هر کیم اوزی تجر به ایدوب بیلور.
اوشبو سبیلر ایچون، علم تحصیل ایتمکده اولغان شاگرد لر گه،
نظافتکه عادت ایدر گه و نجسلکندن نفرت قیلور غه تیوشلیدر. شاگرد
چاغنده آلونغان تربیه، او گرنلگان عادت، آدم بالاسندن آیر لمار،
قبرینه قدر وارر.

تنگ تیرلمکدن، توزانلرنگ قونوندن، خصوصاً قش کونلرنده،
مکتب و مدرسه ده، تن کرلنو چان، کولمک و اشطان هم قارالو چان
اوله در. اگرده بونلر غه اعتبار ایدلماز ایسه، صوگراق، تنده قچولر،
قولده بتچه لر، کیوملرده جانوار وحشراتلر، ظاهر اولوب، اورچوب
کوبایوب کیته در. بلکه بونلر صوگنده بعض بر خسته لکلر هم
اوله در. اوشبونگ ایچون هفته ده، هیچ اولمغانده ایکی هفته ده بر
مرتبه مونچه غه کرو ب پا کلنمک، و هفته دن قالمای کولمک و اشطانلرینی
آلماشدر مق، لازم اوله در. اوشنداق ساچ توبنده، قولاق ایچنده،
تشلرده، بارمق بوونلرنده، طرناق آستارنده اولغان کرلر نی هر وقتده
پا کلنمک، طرناقنی کیسوب طور مق، تیوشلی اوله در.

رسول اکرم افندمز (صلی الله علیه وسلم) نگ تاراغی هم
کوزگیسی خواه ایوده وقتده، خواه سفرده وقتده اولسون، یانندن
آیرلماز ایدی. بو شیلر ایسه البته نظافت ایچون ضرور اولور.
آش آشاغان صوگنده، قول و آغزلر نی صابون ایله یومق،
مسواک هم استعمال ایتمک لازم اولوب، الوغ ضرورتلر اولمغانده
پچراق نرسه لر گه بو یالماز سزلق تیوشلیدر.

پا كلك، ايسه هر وقتده يو ونوب، توزانوب طور مقدن عبارت اولماي، بلكه يولغان و پا كلنگان نرسه لرنى پاك حالنچه صاقلامقدين عبارتدر. يوقسه اوردك قبيلندن بر طرفدن يو ونوبده ايكنچى طرفدن پچرانغان كشيگه پاك، دينلماز. بلكه بونداي اشنده نه قدر صو و صابون، اوشنداق وقت اسراف ايتمك اولغاني ايچون، بوزوق صفتلردن صانالور.

مونچه غه كروب پا كلنمك لازم اولور ديمش ايدك. تنده اولغان كر لرنى يبارر ايچون، مونچه ننگ فائده لو ايدكى شبهه سزدر. لكن مونچه غه كرگان وقتده يالنگز يا كه كشي اولسه ازار ايله اولور غه تيوشلى. چونكه كشي حضورنده عورت آچمق حرام اولديغى كبي كشي عورتينه كوز توشرمك هم (ضرورت اولمغانده) گناهدر.

حالبو كه، شريعت بيورد يغنى حساب ايتمگان وقتده ده يات كشيرل حضورنده يالانغاچ اولور غه مسلمان اولغان كشينگ يوزى قرارر، انصافى ده رضا اولماز. ايمدى، حرمتلو شريعتمننگ بيورد يغنى (خصوصا بوننگ كبي مشقتسز بيورد يغنى) اورنينه كيتورماي قالور غه، نيندای مسلماننگ وجدانى وانصافى رضا اولور؟! . . . .

ابو حنيفه حضرتلرى، مونچه غه كرد كنده بر مجنون هم كلوب كرمش. مجنون ازارسز اولديغندن ابو حنيفه حضرتلرى ايكي كوزينى محكم يوممش. بونى كوروب مجنونده «يا امام! قچان صوقرايدگ؟» ديه صورمش. امام حضرتلرى هم جوابنده «الله تعالى حضرتى سنگ پرده گنى يرتقاندن بيرلو! . . .» ديمشدر.

ازار استعمال ايتمك شهر مونچه لر ننده ده، اول و قريه مونچه لر ننده ده ممكن وينگل بر اشددر. شاگرد وقتده بوگار عادت ايتمك تيوشلى. بشر بن الحرث حضرتلرى «بر كيمسه ننگ بايلقى يالنگز بر آلتون اولوبده، مونچه ده اولاق يو ونور ايچون، شونى ويرر ايسه، آقچه سيني اسراف ايتدى، ديورگه ممكن اولماز» ديمشدر. بشر حضرتلرى كبي تاواگينه ايكي كيساك اكهك آشامقنى ده اسراف ديه قورقونغان كيمسه ننگ

بو مسئله ده بویله بیان ایتمکی، اعتبارغه آنورغه تیوشلی بر سوزدر. شریعتنگ بعض بر مشقتسز، لکن تیوشلی، مسئله لری حقنده بزده اعتبارسزلق شایع اوامشدر. جیولشوب ازارسز مونچه غه کر مک هم بونگ بر سیدر. اما باشقه مسئله لری حقنده هم حرمت و اعتبارمز لازم درجه سنده دگلدن. لکن بیلور میسز بونگ سببی نه در؟!..... سببی ایسه هیچ شبهه یوق، بو مبارک دین، بز که آتا و بابا لرمزدن میراث اولوب قالدیغیدر. اگرده بز، بویولنی اوز اجتهاد مزنی صرف ایدوب تابقان اولسه ق ایدی، بر حرفینی یوز آلتون حساب ایدر، آز غنه نقطه لری نه وارغانچه کمال شوق و محبت ایله ادا قیلور ایدک. آدم بالاسی کوب وقتده میراث مالینگ قدرینی بیلماز، جان تیرلرینی چقاروب تابقان دولتی برابرنده هیچ وقتده طوتماز. بو خصوصده، کوب سوزلر یازار و کوب عبرت لری کوچرر ایدک، لکن یازدقارمز هم یثار.

اون اوچونچی وظیفه

اقتصاد

اقتصاد، طوته بیلماک دیمکدر. قولده کوبی آزمی اولغان آقچه یا که باشقه نرسه لرنی، اسراف ایله سارانلقغه کرمای عدالت اوزرنده صرف ایتمک، تقیراک و محتاجلقدن صاقلای طورغان نرسه لرننگ برسیدر. حدیث شریفده «اقتصاد اوزرنده دنیا کوتکان کیمسه فقیر اواماز» دینامشدر.

آشامتی ایچمک، کیمک صالمق، و باشقه طورمش یورمش اسبابلرنده اعلا لرنی و آغر بهالیلرنی استعمال ایتمک، هر نه قدر شریعت حکمنچه حرام دگل ایسه ده، «یورغاننگه کوره آباق اوزات!» سوزنچه عمل ایدانسه، بار اولغانلرنی یخشی غنه تربیه لب استعمال ایدر که نفسنی تادتلاندیرانسه، کشی قولنده اولغان نرسه لری که طمعده

ایدلماز، کوکلده خوش اولور. یوقسه، قولده اولغان قدرگه رضا اولمغان کیمسه ننگ نفسی، بتون دنیا مالینه قناعت ایتماز، طویماز.

اقتصاد ایله عمل ایتمگان کیمسه هم طمعلی هم حرص (قومسز) اولور. طمع ایسه بتمای طورغان فقیرلک، دواسی تابولمغان خسته لک، یا که آزادلقی احتمال اولمغان اسیرلکدر. حرصنگ صوکی ده، خوارلق اولور. زرنوجی حضرتلری «طمعلی عالمده علم حرمتی اولماز، حق سوزنی ده سویلاماز» دیمشدر.

اوشبوننگ ایچون، اوزلریننگ کوز نورلرینی توگوب، چاچکه کبی گوزل وقتارینی فدا ایدوب، تابقان علملرینی، آغان ادب و تربیه لرینی، شاگردار، طمع هم حرص کبی بوزوق نرسه لرگه صرف ایتمازگه تیوشلیدر. همتلی عالم طمعگه تنزل ایتماز، حرص کیمسه ننگ کوزنی ده توپراقدن باشقه نرسه طویدرماز.

شاگرد وقتده اقتصادغه عادت ایتمگان کیمسه لر، دنیاغه چقغان صوگ هم اوشبو عادتلری اوزرنده اولوب، ایرکنلک و بایلق ایله عمر ایتمکلری، تجربه ایله بیلنمشدر.

هر کورلگاننی آلورغه، هر کوکلگه کلگاننی آشار ایچارگه، کیوم سالومده قزان خلقینه ایاررگه، پادشاهلر بایلغی یتماز؛ شا کرد بایلغی نیچوک یتشسون؟! . . . تن سلامت، جان راحت، کوکل تنچ اولسه، شادلانرب قووانوب، تحصیلده اولورغه تیوشلی. علم اولسه کیوم تابور.

کמוש ساعتلرینی کیسه لرینه صالغان، زینت سوگان خاتونلر مثالنده چوقلی چلبهلرینی کوکر کلرینه آسقان، کوب شاگردلر کوراهدرکه خزینه لری تفتیش ایدانسه، هیچ شی تابولمایدنر. تکلفسزگنه کیومار کیگان شاگردار، طوغری کلهدرکه خزینه لری علم، ادب، انصاف، ایله طولغان اوله در.

اون دور تنچى وظيفه

(هنر = صنعت)

حرمتلو پيغمبرلر (عليهم السلام) حضرتلرى، قول كسبلرى ايله آشادقلرى، واوز هنرلىرى ايله ياشادقلرى، معلومدر. بونى ايسه اوز گز هم كتابلرده اوقوب بيلورسز؛ يا كه اوقوب بيلگاندرسز. اوز مزنگ پيغمبرمز محمد (صلى الله عليه وسلم) حضرتلرى، بو مرتبهده اولغان عزت و حرمتى ايله، چيتكلر ينى، باشمقلر ينى يامار؛ يورت خدمتلر ينى قيلور؛ سفرنده آش پشروچى صحابه لر كه (كشى اشلگان وقتده تيك طور رغه ياراتمايمن) ديه، اودونلر جيوب (قورى اولن و قورايلىر) كيتورر ايدى.

هنر سزلك سببندن آدم اوغلى، دنياده طور مقى ايچون دگل، بلكه جانندن بوش قالغان قالو ينى، صاقلار ايچون هم چاره بوله آلاماز!.... هنر ايله كسب، فرضلرنگ صوگنده فرض بر اشدر. هنر چان كيمسه، كشى قولنده اولغانغه طمع ايتماز، اوز ينى واهليني راحت طويدرر، چيتلردن صورار غهده محتاج اولماز.

رسول اكرم افندمز (صلى الله عليه وسلم) حضرتلرى «اوز ينگ قول كوچى ايله تابقان مال مرتبه سنده خيرلى مالنى هيچ كيمسه تابا آلاماز، الله تعالى ننگ پيغمبرى داود (عليه السلام) ده، اوز ينگ قول كوچندن تر بيه لنور ايدى» * ديمشدر.

ماءون خليفه: «كشى يا ماءور، يا سوداگر، يا هنرچى، يا ايگنچى اولسون! بوندن باشقه لر آدم لر اوستينه يوك اولور لر» ديمشدر. بعض كيمسه لر «دنياننگ طور مشى علم هم كسب ايله اولور: اگرده

بن، توکل ایله زهدلکنی اختیار ایتدم، دیه علم ایله کسبنی قویار ایسه نادانلق ایله طمع چوقرینه دوشب هلاک اولور. دیمشدر.

عمر (رضی الله عنه) حضرتلری «ای الله! بکا رزق ویر! دیه، ایوده تیک یاتمه گز! بیلمایسزمی؟ کوکدن آلتون ده یاوماز کموش ده!» ودخی: «بر کیمسه نی کوروب یخشیفنه اخلاص قویام، لکن هنری یوق ایدکنی بیلور ایسه م اخلاصمنی آلام» دیمشدر. «قر آن شریفنی آچوب قویام ده، کون اوزون اوقیم» دیگان بر کیمسه گه حسن بصری حضرتلری: «قرآنی ایرته هم کیچه ده بر مقدار اوقوسه گ یارار، کوندوزنده کسب ایت!» دیمشدر.

زمانه لرنده، خصوصا مملکتلرنده خلقدن آیرلوب، قرلرده، تاو تاش آرالرنده، پرده لنوب، قاچوب عمر ایتمک ممکن اولدیغی حالده، مرتبه لری الوغ اولغان اسلام عالم لری، همیشه صنعت اهلینی وهنرلی کیمسه لرنی مدح ایدرلر، واوزلری همیشه خلقغه کوچرگیچ اولوب، کسب و اش ایله مشغول اولورلر ایدی. یالقاولق وهنرسزک، کشی قولینه قاراب طور مقلق، بیک نچار خلقی ایدکنی دنیاغه فاش ایدرلر ایدی. ایمدی، بزنگ بوزمانمز، خصوصا بو مملکت مزده، کسب و صنعتسز، بر ساعت یاشامق ممکن دگل ایدکی معلومدر. مال و بایلقغه محتاجلق ده کاملدر. شول جهتدن تمام محنت ولذت ایله کسب ایتمک، اوستمزده الوغ بورچ اولسه کرک.

مال اولور، دولت تابلور ایسه ضرر ایتماز. الله تعالی حضرتینه، مال حسابینی ویرمک کیم بیلور؟ بلکه فقیرلک حسابینی ویرمکدن ینگل اولور. دشمنلرغه دولتنی میراث قالدوروب کیتمک، دوستلرغه محتاج اولوب، یوز قزارتوب یورمکدن یخشیراقددر.

بایلق ایله صدقه و احسان ایدلنور، مدرسه و مکتب بنا قیلنور، شاگرد و معلملر تربیه ایدلنور، دین و شریعت بولینه ویرلور؛ اما فقیرلک ایله نیندای ایزگولک تابلور؟! ..

پاراخود تیمور بوللر، تلغراف و تلیفونلر، ماشینه والکتر بقلر، عالمی شول قدر باشقه لندردیلرکه، بیان قیلورغه قلمنگ کوچی یتماز. بشیوز یل مقدم وفات اولغان بابالرمز، ممکن اولوبده (بلغار) یا که (قران) مقبره سندن طوروب، دنیاغه کیر و قایتوب کیلسه لر ایدی، اوزلری آبرلغان دنیاغه تمام باشقه اولغان ایکنچی دنیا کلدکنی اعتقاد ایدر لر ایدی. بوسوزلردن مقصود ایسه: شاگردلر، آخرت ایچون دین علمینه؛ دنیا ایچون هنر علملرینه محبت ایدوب باررغه، تیوشلی ایدکنی بیان ایتمکدر.

شاگردلک زمانه سبنگ جمله ساعتلری ودقیقه لری، تحصیل ایله اوتماز. بلکه بعض بر بوش کونلر حتی که بوش آیلر اولنور. گرده اوشبو وقتلرده بعض بر مناسب هنرلرنی اوشنداق حاجت اوتار قدر اولسه ده روس لسانینی، اوگر نلنور ایسه فائده سز اولماز. هنر آشارغه صوراماز، آشارغه ویرر دین علمندن باشقه آخرت؛ هنردن باشقه دنیا، توزوک اولماز. اما دنیا سی توزالمگان کشینگ آخرتی هم توزالمگانی ده خاطر دین چقماسون!... گویا ابرته گه اوله چاک کبی آخرتگ ایچون عمل ایت! بیگیل طور اچق کبی دنیاگ ایچون عمل ایت! "دیگان سوزنگ بر حرفی یوز آلتوندر.

کیله چلهک کونلر گزده بلکه بو سوزلر کرک اولوردیه، سزگه بو کونندن سویلاب قویدق. قولاقغه کرگان سوز، تیز اولماز سه ده بر وقتده کوکلگه هم کرر.

اون بشنچنچی وظیفه

(حسن خلق)

کور کام خلق (حسن خلق) ننگ یخشی ایدکنی کور کام خلقلی اولورغه

تیوش ایدکینی، بتون دنیاده اولغان عقلی کیمسه لر، هر وقتده اقرار ایتمده لدر. بو خصوصده ایتولگان سوز لر، یازلغان کتابلرنگ صان و حسابی بو قدر.

اوشبو شاگردک کونلرگزده، (انشاء الله تعالی) اخلاق درس لری اوقومقده درسز، اوقومق الوغ غنیمت، اوقوب بیلگانلر ایله عمل ایتمک، زور بخت و فضیلتدر. شوننگ ایچون، اوقوغان صوگ عمل ایتمک اجتهادنده اولورغه تیوشلیدر.

رسول اکرم افندمز (صلی الله علیه وسلم) حضرتلریننگ کورکام خلق خصوصنده "آدملرنی مالکیز ایله رضا قیلورغه قدرتکیز یتشماز، لکن خالقکیز ایله رضا قیلورغه طرشوگیز!" دیگان سوزندن باشقه بر سوزی اولماسه ایدی، کورکام خلقنگ شرافتینی اثبات ایچون بزگه یتار ایدی. حالبوکه بوننگ قیلندن دخی نیچه وعظ و نصیحتلر ایتمشدرکه جمله سی حدیث کتابلرنده یازلمشدر. رسول اکرم افندمزنگ اوز خالقینگ نه روشده اولدیغنی، سیر کتابلرندن کوروب آکلامق، بزنگ ایچون الوغ درس و بهالی عبرتدر.

تاش یوره کلر، قاره کوکلر، کورکام خلق حضورنده یومشارلر، اطاعت قیلورلر. دشمن هم دوستنی رضا ایچون کورکام خلقدن اوتکن قورال دنیاده بو قدر.

اوشبوننگ ایچون بو فضیلتلو اولغان، کورکام خلقنی شاگرد وقتده تادت ایدرگه تیوشلی. کوب عیب اشار اولور، نادان کیمسه لردن کورلدکنده، (بیلمای) دیه، عفو هم ایدلنور. لکن اوقوغان کیمسه لرده اولدیغنده آز عیبلرده کیچلنماز؛ اما بوزق خلق اولور ایسه هیچ عفو اولنماز.

کیله چک عمر لرگزده، کرک الوغ عالم کرک مشهور بر محرر (بازوچی) کرک ماهر سو بلاوچی (خطیب)، کرک سودا گر، و باشقه؛ الحاصل ایستسه گز کیم اولسه گزده اولوگیز، لکن حسن خلقدن بر قارش چیت گه

حقیقا گز!... حسن خلق ایله آز علمده کوب، قسقه عمرده اوزون، اولور.
تقوالق، اشد سوزده راستلق، صبر ایتمک، ثباتلی اولمق،
تواضعلی اولمق، یالونمق (تملق)، هر اشد کیکاش ایتمک، سلامتکنی
صاقلامق ایچون اعتبارلی اولمق، جمله سی کورکام خلق اولوب،
خصوصا شاگردلر ایچون کرکلودر.

او قومقد، اولغان کتاب و فنلرندن، اوشنداق معلم واستاذلرندن
یالقمای و اخلاص آلمای، همیشه راحت راحت، اجتهاد ایتمک لازمدر.
اوشنداق دنیا مشقتلری طوغری کلدکنده آرتق قایغورمای، صبر
قیلورغه؛ اشارنی الله تعالی گه تابشروب، اوز اوزینی یورته بیلورگه
تیوشلیدر. بر عقلو کیمسه دن: «بهادر (باتور) کیم؟» دیه صور دقلرنده
«بر ساعت صبر قبله آلوچی!» دیه جواب ویرمشدر. ایمدی، بر
ساعت صبر ایتکان کیمسه بهادر اولور ایسه، نیچه و نیچه یلر صبر
ایدوب، همیشه تحصیل یولنده یورگان شاگردلرنی مدح ایدرگه
سوز تابولماز.

علم، آدم بالاسی ایچون الوغ سعادت اولور ایسه، البته محتسز
و مشقتسز حاصل اولماز. مقصود لرغه، محنت کوپری آرقلی بارلور.
اکن شاگردک محنتلری، باشقه لرغه قیاس ایدلماز. شاگردک
محنتلرینه راحتلر طوتاشوب کلمکده ایدکینی صبر ایدوچیلر تجربه
ایدلر. وقتی اوتدان صوگ شاگردک محتسینی فکر لب، شادلنمغان
هم شول کونلرنی صاغنماغان کیمسه اولماز.

تقوالق، (گناهدن صاقلانمق) آدم، بالاسی خصوصا شاگردلر
ایچون، امثالی اولمغان بر زیتدر. هر ایزگولک؛ تقوالق ایچون
اولور. تقوالق هر یخشیلقنگ نیگیزیدر، تقوالق ایله تحصیل
ایتکان علم فائده او و مبارک اولور.

اولگی زمان شاگردلری، غیبت سویلامازلر، سوزیورتمازلر،
کشی مسخره قیلمازلر، کوب آشمازلر، کوب یوقلامازلر، حتی که
بازلر نرسه لرینی تناول ایتمازلر ایدی. فاسقلر ایله قاتناشمازلر، فرض،
واجب، سستلرگه رعایت ایدرلر، دنیا و آخرت کرکلری خصوصنده
دائم الله تعالی که دعاده اولور لر ایدی.

کرگان یولده ثباتلی، تحصیلگه مانع اولغان نرسه لرگه قار شو
طوررغه قدر تلی اولمق، شاگردلکنگ شرطندندر. تواضعی اولوب،
لازم وقتنده حتی که یالونمق هم شاگردلر ایچون تیوشلیدر. آرتق
یالونمق (تملق)، هر وقتده نچار خلق اولدیغی حالده، علم ایستمک
خصوصنده اولغانی گوزلدر.

الوغ و کچوک اشارده، استاذلرغه کیگاش ایتمک، و آنلر
طرفدن کوسترگان یول ایله یورمک لازم اولور. عقل و بیلمکده،
رسول اکرم افندمز حضرتلرندن آرتق کشی اولمادیغی حالده،
مشورت ایتمک ایله بیورلمش ایدی. شونگ ایچون حتی که یورت
کرکلرنده صحابه لرگه مشورت قیلور اولمشدر. علم تحصیل ایتمک، اشلرنگ
الوغسی و مقصودلرنگده اگ عزیزیدر. بونگ اگ کچکنه حساب
ایدلگان نقطه لرنده ده، عقل اهللرینه، خصوصا معلم و استاذلرغه
مشورت ایله عمل ایتمک تیوشلیدر. شاگردینگ مشورت ایدوندن
هیچ کیم تارلاماز. مصلحت اولمغان نرسه نی تلقین ایتمک احتمالی ده
استاذده اولماز.

کورکام خلق طوغروسند، سوز کوب اولور. لکن شاگردلر
ایچون بیک کرک اولغانلرینه بز، بورسالهنگ باشندن آخرینه قدر
بولغان سوزلر مزایله اشارت ایتدک.

کیسه ویانچقلرده، آلتون کموش اولمغانلق، عارک یا که بلا
وقضا دگلدر. لکن کوگللرده، حسن خلق ایله علم اولمغانلق هم
عارک هم الوغ بلا حساب ایدلنور.

الله تعالی حضرتی جمله مزگه ، هر وقتده تقوالق ، رضا هم آچو
و قتلرنده درست و طوغری سوزلیک ، بایلق و فقیرلک و قتلرنده
ثبات و صبرلیق احسان ایتسون !

آخری جنت اولور ایسه ، نه اولسه ده خیر ؛ آخری تموغ
اولور ایسه نه اولسه ده شر (یاوز ویات) در . جتدن باشقه اولغان
نعمت نه اولسه ده نعمت دگلدر ؛ اوتدن باشقه اولغان نیندای گنه آورلق
اولسه ده ینگلدر . اوز عیبی ایله شغللنگان کیمسه کشی عیبی کوررگه
وقت تابماز ؛ الله تعالی ننگ قسمتینه رضا اولغان کیمسه ، دنیا ایچون
قایغورماز . کشی پرده سینی یر تقان کشینگ اوز پرده سی یر تلنور .
کشی ایچون قازوغان چوقرغه اوزی توشمای قالماز . اوز
خطاسینی اونودوچی ، کشی خطاسینی کوروچان اولور . عقلینه
اشانغان کیمسه یا گلشور . تکبر کشی خوار بولور . فقیرلکنگ
زیتتی صبر ، بایلقنک زیتتی شکر در سلامتک بایلق : ادبلیک کمال ؛
توبه ایتمک سعادت ؛ کورکام خلق بیخشی ایبدشدر .

(بتدی)

اوتکن عقلی، زبیرک، کورکام یوزلی، خوش مجلسلی، کوب سوزلی،
ینگل صحبتلی، تکلفسز، اولمشدر. اگرده فقهده امام اولمیه ایدی،
بوزیرکلیگی ایله بر الوغ حکیم اولغان بولور ایدی، دیه مدح
ایدوچیلر واردر. (الفقه الاکبر) ایله (الوصیه) اسملو رساله لری
(دهلی) شهرنده (۲۴۴) بیت اوزرنده (۱۸۹۰) مده طبع اولندی. علم
صرفده (المقصود) اسملی رساله هم بوکا منسوبدر.

(۴) ابو زید عبیدالله بن عمر بن عیسی (* الدبوسی. حنفیه مذهبنده
قاضی هم الوغ امام و معتبر بر مصنف ایدی. علم اخلاقنی دنیاغه
چقاروچی اوشبو ذانددر. (۴۳۲) ده بخارا شهرنده وفات اولدی.

(۵) ابو یوسف یعقوب بن ابراهیم بن حبیب الانصاری. ابو
حنیفه ننگ عالم شاگردی و مذهبینی دنیاغه نشر ایدوچیسیدر. کوفه
شهرنده دنیاغه کلمش ایدی. امام احمد بن محمد بن حنبل و یحیی بن
معین کبی الوغ عالم کندیسینه شاگرد اولمشدر. (۱۸) یل طوتاش،
مهدی، هادی، رشید، خلیفه ار عصرنده قاضیلق خدمتنده اولدی.
(۱۸۲) ۵ (۸۹۸) مده بغدادده وفات اولدی. (کتاب الخراج) اسملو
اثری (۱۳۰۲) ده مصرده طبع اولنمشدر.

(۶) اعمش ابو محمد سلیمان بن مهران. کوفه شهرنده الوغ
عالم لرک بری ایدی. صحابه لردن انس بن مالک حضرت لری ایله صحبت
ایتمشدر. (۸۷) یاشنده (۱۴۸) یلده وفات اولمشدر.

ب

(۷) بشر بن الحرث. علمای کرامدن بو اسمده ایکی کیمسه واردر.
بریسی: بشر ابن نصر بن الحرث بن عبدالرحمن الحافی در. صالح و متورع
بر ذات اولمشدر. بغدادده طور مشدر. سری سقطلی بوندان روایت

(* بو کیمسه ننگ ترجمه سنده، فاضل مرجانی، ابو زید عبدالله
بن عیسی بن عمر دیه یازمشدر.

ایلمشدر. (۷۲) یاشنده، (۲۲۶) ده وفات اولدی. ایکنچیسی : بشر
ابو عبدالله بن الخریث بن اسدالمحاسبی در. تصوفده امام ایدی، جنید
بغدادینگ استاذیدر. (۲۴۳) ده وفات اولمشدر.

ج

۸) جمال الدین محمد بن صفتر الافغانی. کابل توابعنده (اسعد
آباد) قریه سنده دنیاغه کلمشدر. (۱۸) یاشنده علوم شرعیه هم علوم
عقلیه نی تمام تحصیل ایدوب، الوغ عالم زمره سینه کرمشدر. شیخ
جمال الدین نادر عالم رنگ برسی اولوب، اسلام مملکتینگ اسمینی عالی
قیلورغه سبب اولمشدر. عقلی کامل عامی، اساسلی ایدکی ایله مشرق
ومغرب افاضلی اعتراف ایتمشدر. هندستان، حجاز، عجمستان و
آوروپا مملکتلرنده سیاحت ایتمشدر. بر قدر زمان پیطر بورغده هم
قالمش ایدی. صبر ایله شجاعته امثالسز اولوب، غایتده عالی
فکرلی، دنیاغه التفاتسز، متقی و عقیف بر ذات ایدی، دیورلر.
بتون مقصودی، اسلام خالق آراسینه علم و معرفت نشر ایتمک،
عالی فکرلر تلقین ایدوب، کوکلرنی نورلاندیرمق اولمشدر.
اوشبو فکر اوزرنده ثابت اولوب عمر ایدی، اوشبو فکری
ایچون شهر دن شهر گه سورلدی (نفی ایدلدی)، اوشبو فکری
برکاتنده دولتلردن دولترگه، وزیر لرگه، حتی که پادشاهلرغه حرمت
ایله چاقرلدی، آخرنده اوشبو فکری اوزرنده دنیادن اوتدی
دیورلر. (۶۰) یاشنده (۱۳۱۴) ه. (۱۸۹۷) م. ده استانبولده وفات
اولدی. (ردالدهریین) اسملو رساله سی (۱۳۰۳) ده بیروتده،
(۱۳۱۲) ده قاهرده طبع اولندی. (تتمة البیان فی تاریخ الافغان) نام
اثری (۴۵) بیت اوزرنده مصرده باصلدی.

ح

۹) حسن ابوسعید بن ابی الحسن یسار البصری. تابعینلرنگ

فاضل‌رندندر. عمر (رضی الله عنه) زمانه‌سنده دنیاغه کلمش ایدی. عالم، عامل، زاهد، فصیح، بر ذات اولمشدر. (۸۹) یاشنده (۱۵۱) ده وفات اولدی.

(۱۰) حسن ابوعلی بن زیاد اللؤلؤئی. ابوحنیفه حضرت تدرینگ شاگردی ایدی. امام شافعی ايله بر یلده (۲۰۴) ده وفاتدر.

(۱۱) حماد ابو اسماعیل بن سلیمان، ابوحنیفه حضرت تدرینگ استاذیدر. انس ابن مالک هم ابراهیم النخعی دن روایت علم ایتمشدر. (۱۲۰) ده وفات اولدی.

خ

(۱۲) خلیل ابو عبدالرحمن بن احمدی الفرهودی البصری. لغت و نحو علملرنده استاذدر. عروض علمینی باشلاب دنیاغه چقاردی. امام سیبویه، بونگ شاگردی ایدی. «باشقه عالم کورمگان کشی اوز معلمینگ خطاسینی آگلاماز» دیور ایش. خلیل حضرت تدری حکیم، زاهد، قناعتلی، عبرتلی سوزلی، اولمشدر، اثرلی اشعاری کوبدر برتین باقر آقجهسی اولمای، بصره شهرنده بر قامش صالاشده طورمشدر. حالبوکه بوندن آغان علم سبیلی شاگردلری الوغ مرتبه وزور بایققر تحصیل ایتمشلردر. فارس امیری سلیمان بن حبیب، وظیفه تعیین ایدوب بالالرینی او قودرغه چاقرمش ایسه‌ده، قبول ایتمشدر. یاننده اولغان بر اکمک کیسا گینی کوسترب «دنیا‌ده طوردیغمده انشاء الله بو اکمک کیسا گندن آیرلامام» دیمشدر. (۱۷۰) ده بصره یاقیننده وفات اولمشدر. لغتده اولغان (العین) اسملو کتاب بونگ اثریدر. لکن بو صوگ زمانلرده کوباجتهاد ایله ازاب عمیشه‌ده بو کتابنی تابا آلامشلردر.

ز

(۳) زرنوجی برهان‌الدین (برهان‌الاسلام). آلتنجی یوز عاماسندن اولوب، هدایه ایسی علی بن ابی بکر بن عبدالجلیل الفرغانی المرغینانی ننگ

شاگردیدر. تعلیم و تعلم حقنده "تعلیم المتعلم طریق التعلیم" اسملو کتابی، زیاده مقبول و مشهوردر. اوزی یازغان نسخهسی بو کونده (پاریش) کتبخانهسنده ایدکی روایت ایدلنده. لاتین لسانینه هم ترجمه ایدلمشدر. اوشبو ترجمهسی ایله برابر (۱۸۰۹) ده (رالاندو) اسملو کیمسه اجتهادی ایله (اوترخت) شهرنده طبع و نشر اولمشدر. (۱۲۶۰) ده هندهده (مرشد آباد) شهرنده (۱۸۳۸) مده (لیسنگ) ده (۱۳۰۱) هده مصر و استانبولده هم طبع اولندی. بو اثر، زیاده مبارک و خوش بر کتاب ایسهده، مملکتمزده نا اهلر قولنده استعمال ایدلمکدهدر. ترجمه ایدرگه قصد هم ایتمش ایسهده، اصل کتابده اولغان لذتی صاقلاب، ترجمه ایدرلک بضاعتدن محروم اولدیغم ایچون، بو فکرنی قویدم. شویله اولسهده "شاگردلک آدابی" نام اثرده، کوبرک استفادهم، اوشبو اثردن اولمشدر.

(۱۴) زید بن ثابت ابو خارجه الخزر جی الانصاری. اصحاب کرام جملهسندندر. افندمز رسول اکرم (صلی الله علیه وسلم) ننگ یازوچیسسی ایدی. قرآن شریفنی رسول اکرم گه او قومشدر. ابو هریره، ابن عباس، حضرتلری اوشبو ذاتنگ شاگردلرندندر. (۵۶) یاشنده (۴۵) یلده وفات اولدی.

سی

(۱۵) سدیدالدین الشیرازی.

(۱۶) سفیان ابو عبدالله بن سعید الثوری، مجتهدلرنگ برسی اولوب، جنید حضرتلری، بوننگ مذهبنده ایدی، حدیث و باشقه علملرده درجهسی بلند اولمشدر، کوفه شهرنده دنیاغه کلوب (۶۶) یاشنده (۱۶۱) سنهده وفات اولمشدر.

ش

(۱۷) شعبی ابو عمرو عامر بن شرحبیل (شراحیل) کوفه
شهرنده طوروب (۸۴) یاشنده (۱۰۴) یلنده وفات اولدی. بشیوز
صحابه نی کورگان بر عالم ایدی. عبدالملک بن مروان طرفندن
قیصرغه ایلچی اولوب وارمشدر. کندیسندن کوب مزاح ولطفه لر
کوچرلمشدر.

(۱۸) شمس الائمة عبدالعزیز ابو محمد بن احمد بن نصر الحلوانی.
حنفیه مذهبنده بیک معروف بر امامدر. حدیث عامینی و حدیث
علمائسینی زیاده حرمت قیلور ایدی. (۴۴۸) ده یا که صوگر اراق،
بخارا شهرنده وفات اولمشدر.

(۱۹) شمس الائمة محمد ابو سهل بن احمد السرخسی. شمس
الائمة الحلوانی ننگ شاگردی ایدی. نیچه جلدلر اولغان (المبسوط)
اسملو کتابینی، محبوس حالده، هیچ کتاب قارامای، یالکز کوکلدن
یازمشدر. (۵۰۰) حدودنده وفات اولدی.

ع

(۲۰) عبدالله ابو العباس بن عباس بن عبدالمطلب. عالم
صحابه لردن اولوب، حدیث علمنده، تفسیرده، اشعار و اخبار حفظنده،
عصرینک فریدی ایدی. رسول اکرم وفات اولدیغنده (۱۳) یا که
(۱۵) یاشنده اولمشدر. خلفاء عباسیه، اوشبو ذاتنگ نسلدندر.
(۷۰) یاشنده (۶۸) سنه سنده (طائف) شهرنده وفات اولدی.
کندیسندن روایت ایدلگان تفسیر لر جمع اولنوب، کتاب شکلنده
ترتیب ایدلمشدر. بو کتاب (تفسیر ابن عباس) دیمکله معروفدر.
بومبای شهرنده (۱۲۸۰) ه. ده بولاقد (۱۲۹۰) ه. ده طبع اولنمشدر.
(۲۱) عبدالله ابو عبدالرحمن بن مسعود. مقدم ایمانغه کلگان هم
علم ایله معروف اولغان صحابه لردندر. ایکی مرتبه حبش مملکتنه هجرت

ایدوب بدر، احد، خندق، صوغش لرنده هم اولمشدر. کندیسنه افندمز رسول اکرم (صلی الله علیه وسلم) جنت ایله سونچ ویرمشدر. (۶۰) یاشندن اوزوب، (۳۲ یلده) مدینهده وفات اولوب بقیعهده مدفون اولدی. (۲۲) عبدالله ابو عبدالرحمن بن المبارک المروزی. حدیث عاماسینگ الوغ لرننددر. ابوحنیفه حضر تلرینه هم شاگرد اولمش ایدی. علم، فضل، زهد، صلاح ایله مشهور اولمشدر. عبرتلی سوزلرنی، نصیحتلرنی مشتمل اشعاری وارد. (۶۳) یاشنده (۱۸۱) هجریهده وفات اولمشدر. کندیسی ترک نسلندن ایدی.

(۲۳) علی ابو حسن بن ابی طالب بن عبدالمطلب (رضه). رسول اکرمینگ، قزی حضرت فاطمهنی نکاح ایدوب، کیاوی ایدی. جنت ایله سونچ هم ویرلمشدر. حضرت عثمان بن عفان وفات اولدیغی صوکنده، (۳۵) نچی یلده خلیفه اولدی. عبدالرحمن بن ماجم المرادی دیکان کیمسه، (۴۱) سنهسی شهر رمضان (۱۷) نچی کون ایرته نمازنده قلچ ایله جراحت ایتمشدر. ایکی کون طوروب وفات اولدی، شجیع، عالیجناب، مرحمتلی، عقللی، تدبیرلی، درست سوزلی، آچق یوزلی لطیفه لی سوزلی، فصیح هم بلیغ اولمشدر.

(۲۵) عمر ابو حفص بن الخطاب بن نفیل. جنت ایله سونچ ویرلگان صحابه لردن اولوب، ایکنچی خلیفه ایدی. (۲۳) سنه سنده ذوالحجه آخیرنده، ایرته نمازینه واردیغنده ابولو لوفیروز اسملی بدبخت طرفندن خنجر ایله اورلوب مجروح اولمش ویکرمی دورت ساعت صوکنده وفات اولمشدر. عابد، مرحمتلی، تواضعلی، اقتدارلی، عادل، همتلی، اولمشدر. قزی حفصه رضی الله عنها رسول اکرمینگ نکاحنده ایدی.

ف

(۲۶) فخرالدين القاضى .

م

(۲۷) مالك بن انس بن مالك بن ابى عامر المدنى . علم حديثه
 استاذ و مالكى مذهبنگ امامى ايدى . مدينه شهرنده دنياغه كيلوب
 (۸۵) ياشنده (۱۷۹) هـ . (۷۱۶) م ده هم مدينه ده وفات اولدى . قبرى
 (بقيع) ده درو مذهبى ايسه مغرب طرفنده مشهوردر . امام شافعى ،
 سفیان ثورى ، عبدالله بن المبارك ، عبدالرحمن الاوزاعى ، لىث بن
 سعد ، محمد بن الحسن الشيبانى نگ استاذى و ابو حنيفه نگ دوستى
 ايدى . حديث علمنده الك تصنيف ايدلگان «الموطا» مجموعهسى
 اوشبو ذاتنگدر (۱۲۹۱) ده (دهلى) ده (۱۲۸۰) ده (تونس) ده
 (۱۸۸۹) م ده هندستاننگ (لاهور) شهرنده (۱۲۸۰) هـ ده قاهره ده
 طبع اولدى .

(۲۸) مالك بن دينار . بصره شهرنده زاهد ، عالم ، ومحدث بر
 ذات اولوب ، علمندن كوب فائده آلور لر ايدى .

(۲۹) المأمون ابو العباس عبدالله بن هارون الرشيد عباسى
 خليفه لر نگ عالمى و علم گه هم محبتلىسى ايدى . بونگ زمانه سنده
 (بغداد) غه هر طرفدن ادبا و فضلا جيولدى ، بغداد علم شهرى اولدى ،
 ياننده هر وقتده علم فضل اهلى بولندرر و آنلر ايله بحث ايدشور .
 ايدى . (۲۰) يل خليفه اولوب . (۴۹) ياشنده (۲۱۸) هـ (۸۳۳) م ده
 وفات اولدى . قبرى (طرسوس) شهرنده در

(۳۰) مجاهد ابو الحجاج الملكى . تابعيندن و تفسير عالماسندن
 حرمتلو بر ذاتدر عبدالله بن عباس حضرتلرندن تحصيل ايدوب ،
 حضورنده قرآن شريفنى يكرمى مرتبه دن آرتق او قوب چقمشدر . قرآن
 شريفده اولغان مشكللرني هم جمله سيني صوروب و بيلوب اوتمشدر .
 جاز ايجنده سجده وفات اولمشدر ياشى (۸۰) ده و وفاتى (۱۰۳) ده در .

(۳۱) محمد ابو عبدالله بن اسماعیل البخاری . حدیث علمنده
علامه در . علم تحصیل ایتک ایچون مصر ، شام ، خراسان ، حجاز
ولایتلرینه سفر ایتمشدر . تصنیف ایتکان کتابلرینگ اگ مشهوری ،
علم حدیثده (جامع الصحیح) اسملو اثریدر . حدیث علمنده اگ
اشانچلی ودرست کتاب اوشبو جامعدر . مصنفنگ اوزندن توقسلان
ینگ ذات بو کتابنی اوقوب روایت ایلمشدر . کندیسی اون ایکی یل
تمر صرف ایدوب ، کوبینی ده حرم شریفده رسول اکرمنگ
قبری حضورنده یازمشدر . هر زماننگ عاماسی اوشبی کتاب ایله
الوغ شغلده اولوب ، یازغان شرح وحاشیه لری ، حساب خارچنده در .
وهر مملکت عاماسی ، بو کونده هم شاگردلرینه اوقومتق حقنده
کوب اعتناء ایتمکده لردر . مگرده فضیلتدن محروم کیمسه لرگه بو
مبارک کتابنی اوقومتق ویا که اوقومتق میسر اولماز .

— (۱۲۹۲) ده سکز جلد اوزرنده بولاقدہ (۱۳۱۳) ده دخی سکز
جلد اوزرینه بولاقدہ (۱۸۶۷) ده اوچ جلد اوزرنده یاوروپاده
(لیدن) شهرنده ، اون جلد اوزرنده (۱۲۷۹) ده قاهرده ، دورت
جلد اوزرنده (۱۳۰۹) ده قاهرده ، (۱۳۱۵) ده سکز جلد اوزرنده
ذهنی افندی تصحیحیله استانبولده طبع اولمشدر .

(۳۲) محمد ابو عبدالله بن الحسن بن فرقد الشیبانی . ابو حنیفه نگ
شاگردیدر . علم حدیثنی مسعر بن کدام ، سفیان ثوری ، مالک بن
انس ، اوزاعی ، ابویوسف القاضی دن روایت ایلمشدر . کندیسندن
محمد بن ادریس الشافعی وغیرلر روایت ایده در . امام شافعی حضرتلری
محمد بن الحسن دن عقلی کیمسه کورمادم " دیمشدر . (۱۸۹) هـ ده
(ری) شهرنده وفات اولمشدر . حدیثده اولغان " الوطاء" اسملو
کتابی مشهوردر . هندستانده (لودیانخ) شهرنده (۱۲۹۱) ده طبع اولندی .
ابو الحسنات محمد عبدالحی الکنوی تصحیح ایتکان نسخه سی
اوزینگ هم حاشیه سی ایله (عظیم آباد) شهرنده (۱۲۹۸) ده و صوگره

(۱۳۰۶) ده ایکی مرتبه طبع اولمشدر. امام محمدنگ اوشبو اثری
امام مالکدن روایت ایتکان نسخهسی اولسهده، بعض اورنلرنده اوز
سوزینی هم درج ایتدکندن و بعض روایتلرده هم باشقهراق یازدیغندن،
باشقه موطا لرغه فی الجملة مخالفتی وارد، ققهده اولغان (الجامع الصغیر)
کتابی بولاقده (۱۳۰۲) ده طبع اولمشدر.

سوره فاتحه

۵۵
۶۷